ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ Թէ գաւառաց համար
Տարեկան 7 մէճիտ
Վեցամսեայ 3 ½ »
Եռամսեայ 2 »
Օտար երկիրներու համար 40 ֆր.
Վեցամսեայ 20 »
Եռամսեայ 10 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ, բաց ի Բօսթ Լօքալէն։
Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի՝ 115 ականի փուլն՝ 100 զրուշի հաշուով։
Նամակները կ'ուղղուին առ ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
38, Պապը Ալի Ճատտէսի, Կ. Պոլիս։

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ԲՒՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

«بوزانتيون»
ارمنيجه يومى وسياسى غزته
صاحب امتياز ومدير مسؤلى
بوزانت كچيان
مطبعه و ادارەخانه باب عالى جادەسنده ٣٨ نومرولى دائرۂ مخصوصەدەدر

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KETCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38,
CONSTANTINOPLE

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 143 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1897 ԱՊՐԻԼ 22/4 ՄԱՅԻՍ — 2 ԶԻԼՀԻճճէ 1314. — 22 ՆԻՍԱՆ 1313 — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 143

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 22/4 ՄԱՅԻՍ, 1897

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՀԱՆՋ ԲԻՒՐՈՒՑ ՅՈՒՆԱՑ

Ո՛ւր այն Նահանջն, ո՛ւր այս Նահանջը, ի՛նչ մեծ տարբերութիւն դրութեան մէջ մեր կարգադրութիւններուն և [illegible] նական կեանքի մէջ մեր տեսած նշանաւոր Յունաստանի զաւակներն որք՝ իբր 24 դար առաջ՝ Փոքր Ասիան բաղկացնող բազմաթիւ Տէրութիւնները ճեղքելով գացին մինչեւ Պարսկաստան, և հոն իրենց քաջութիւնն ու ճարտարութիւնն ապացուցանելէ ետքն, այն նշանաւոր Նահանջն բրին դէպ ի Մակեդոնիա, անցնելով Կորդուաց լեռներէն և արեւելեան գաւառներէն մինչեւ Տրապիզոն, անհնարապէս ալ, հաւատքապէս ալ, շատ աւելի փորձեն անցուցին։ Քսենոփոն հարկաւ գեղազարդած է իր պատմութիւնը։ Բայց իրողութիւնն ինքնին կը խօսի։ Ո՛չ թէ Հելլենաց թիւն, այլ անոնց խելքն էր որ ազդից բոլոր այն թերակիրթ կամ վայրենի ժողովուրդներուն վրայ որոց մէջէն անցաւ Հելլենաց լեգէոնն, իրենց հելլենական քաղաքակրթութեան առաւելութիւններն, որք համակրելի էին իրենց յաջողութիւններուն մէջ ալ իրենց ձախողութիւններուն մէջ ալ։ Իսկ Թուրնավօսէ Լարիսա փախչող Հելլենաց նահանջը։ Այն խուճապն, այն խառնափնդոր փախուստն, այն աղէտալի և մինչեւ իսկ եղբայրասպան չփոթութիւնն ո՞րքան նսեմ գործ մ'է բաղդատմամբ միւսին։ Աշխարհ իրաւ շատ փոխուած է Քսենոփոնի և Պերիկլէսի դարերէն ի վեր։ Հելլէն ճարտարութիւնը միայն մէկ ցեղի մենաշնորհը չէ այլ եւս, ու Հելլէնք ա՛լ իրաւունք չունին ամէն աշխարհին ժողովուրդները բարբարոս կոչելու, ինչպէս այն ատեն կ'ընէին։ Լոյսն այսօր Աթէնքէն չի գար միայն։ Ուրիշ տեղերէ ալ կուգայ, մանաւանդ Սպրէի ափունքէն ալ կուգայ (Պէրլին), ուր այնքան յարգի է Արէս, և ուր զարմանալի կիկլոպներ Վուլքանեան գործարաններու մէջ կ'դարբնեն կիրճերը ճեղքող և լեգէոններն ոչնչացնող ահարկու գործիները։

* * Երեկի սուրհանդակաւ մեր ստացած անգլ. լրագիրք երկարօրէն կ'գրեն օսմ. սպայակոյտին յատակագծերուն, որք գիտնական արժէք մ'ալ ունին իրենց համար, նկատելով որ գերման Գիտութիւնն եւս մասնակցած է անոնց յօրինման, և կ'գործակցի անոնց իրականացման։ Մէյ մ'ըսին թէ օսմ. սպարապետը միայն Եանինա պիտի պաշտպանէ, և միւս զօրքերը Թեսալիա համախմբելով, հելլենական գլխաւոր բանակին դէմ անառիկ դիրք մը պիտի բռնէ՝ Վոլոյէ ինչուան Թրիկալա բոլոր գիծը գրաւելով։ Ցետոյ ըսին թէ օսմ. բանակը Թեսալիոյ մէջ իր դիրքն ապահովելէ ետքը, մեծ [illegible] մը պիտի կեդրոնացնէ Մանասըրի մէջ, և առով բովանդակ Եպիրոսը պիտի մաքրէ Հելլէններէն։ Եանեայէ և Լարիսայէ առնուած պաշտօնական վերջին հեռագրերէն կ'երեւի թէ այս երկրորդ ծրագիրն է որ ի գործ կ'դրուի։ Հելլէնք զգալի կորուստ մ'ըրին Եպիրոսի մէջ, ձեռքէ հանելով զԼուրոս, որոյ գրաւումն իրենց յոյս տուած էր մինչեւ Եանինա յառաջանալու, և վճռական պայքար մը մղելու Եպիրոսի ստաննին առջեւ։ Երբ յիշենք թէ Հելլէնք չկրցին գրաւել զԲրեվեզա, հակառակ իրենց նաւատորմին բովանդակ օժանդակութեան, և թէ հարկադրուեցան ձեռքէ հանել զԲէնթէբլիզալիա, կ'երեւի թէ իրենց Եպիրոսի արշաւանքն հեռի է իրենց յոյսերը պսակելէ։ Ալպանիացիք կամովին թողած էին զԲէնթէբլիզալիա, իրենց սպայից հետ խնդիր մ'ունենալնուն առթիւ, և այն խնդրոյն կարգադրուելէն ետքն, Ալպանիացի Ռաղայիլ պէյի անձնական հրամատարութեան ներքեւ զարկեր եւ վերստին գրաւեր են նոյն ամուր դիրքն։ Հետեւապէս, Հելլէնք այս դիրքին մէջ պարծենալու բան մը չեն ունեցեր։ Այս ընթացքով, մի քանի օրուան խնդիր պէտք է ըլլայ մնացած Հելլէններուն ալ վտարումն այն դիրքերէն զորս ի ձեռին ունին տակաւին Եպիրոսի մէջ։ Այն ատեն պիտի ծագի բուն խնդիրը թէ սպարապետը պիտի յառաջանա՞յ Ֆարսալայի վրայ։ Աներ այս ամուր Թուռնավ հրատարակած էր Պաշտօնական Տեսութիւն մը Ֆարսալայի հին ճակատամարտին վրայ։ Նոյն արդեօք շատ պիտի ուշանա՞յ։ Ապահովապէս, սպարապետը պիտի ձգէ Ֆարսալայի վրայ երթալ, իր հակին թողլով զՎոլո, զոր կ'ըսուի թէ Հելլէնք պաշտպանել կ'ուզեն, թէեւ բնակիչներն և արժէքաւոր ապրանքներն արդէն հեռացուցեր են։ Օսմ. սպարապետը, դարձնելով զՎելեստինօ, որ Վոլոյէ եկող երկաթուղւոյ գծին դէպ ի Ֆարսալա և դէպ ի Լարիսա ճիւղաւորման կէտին վրայ է, կ'յայտնէր իր մտադրութիւնը թէ հելլէն զօրք պէտք չէ գտնուի իր ետեւէն՝ իր բովանդակ գծին վրայ յառաջանալ դէպ ի Ֆարսալա և Դոմոկոս։ Պաշտօնական հեռագիրը Վելեստինոյի առումը մօտալուտ կ'ցուցնէին նախընթաց օրը։

* * Հելլէնք մինչեւ վերջը չեն ուզած հաւատալ իրենց անյաջողութեան։ Զատկի կիրակին Սթանտարտի թղթակիցը Բրինտիզէ Պատրաս եկեր է չորեքշաբթի։ Ցեղային լրագիրք Թուռնավոյի և Լարիսայի գրաւումը կը ծանուցանէին, բայց Պատրասի ժողովուրդը [illegible] կամաւորք չէին հաւատար, և Պատրասի ժողովուրդն ալ, հելլենական պարտութիւն մը անկարելի սեպելով, եռանդնալից ուրախութեան ցոյցերով կ'ողջունէին կառախմբով Աթէնք գացող կամաւորաց գունդերը։ Հելլէն պաշտօնեայ մը հեռագիր մը կ'կարդայ, ծանուցանող թէ Եդհեմ իշխան նահանջած է մի միայն թակարդի մէջ ձգելու համար Թուրքերն՝ ընդ մէջ Թուռնավոյի և Լարիսայի, և ունկնդիր ամբոխը հելլէն մը կ'հաւատայ՝ յայտարարելով որ «եթէ Եդհեմ իշխանի նման քաջ մը յաղթուած ըլլար, ատրճանակով իր ուղեղը կ'պայթէր»։—Կ'երեւի թէ հրետանւոյն գանակն ու [illegible] սումներով անած մաքին առջեւ կ'պատկերանար հին Յունաստանի վերջին պատերազմը, երբ (Քա. էն 140 տարի առաջ) Հռոմայեցիներէն յաղթուելով, հելլէն զօրապետ մը, Դիէոս, ինքնասպան եղաւ, իր ամբողջ ընտանիքն իր ձեռամբ խողխողելէն ետք և իր տունը կրակի տալէն ետքն, որպէս զի թշնամին ձեռքը չիյնան։ Բարեբախտաբար, Թեսալիոյ մէջ Հելլէնք այնպիսի երկիւղ մը չունին թէ յաղթական թշնամին խժդժութիւններ ի գործ կ'դնէ։ Գիտնալ. մի քանի թղթակիցներ միաբերան կ'խոստովանին թէ երբ լսեցին որ Հելլէնք թողեր են զԼարիսա և թէ Թուրքերն հոն պիտի մտնեն, իրենք փութացին այն տեղ երթալ, տեսնելու համար թէ Թուրքերն ի՛նչպէս պիտի վարուէին տեղացիներուն հետ։ Օսմ. բանակն այս առթիւ այնքան բարեկարգ ընթացք մ'ունեցեր է որ անգլ. թղթակից մը կ'յայտնէ թէ Անգլիացիք եթէ քաղաք մը գրաւէին, իրենց մուտքն աւելի բարեկարգ չէին կրնար կատարել։ Հրամանն առանց տրուած էր սպարապետէն, և գոհունակ կ'երեւի թէ Օսմ. զօրքը տրուած հրամանին ճշդիւ հնազանդած է։— Զատկին Բ. օրն Աթէնքի մէջ կ'ըսէին թէ մինչեւ 10 օր 25,000 զօրք եւս պիտի կրնայ դրկուիլ Ֆարսալայի բանակումն, և հելլէն կառավարիչներն ու քաղաքապետներն ոգի ի բռին կ'գիտէին [illegible] ներն բոլոր այրերն՝ առանց տարիք նայելու՝ որք հրացան բռնելու ընդունակ են։ Այնպէս պիտի յանձնուի Ֆարսալայէ հարաւ դիրքին (Զէյթունի–Թերմոպիլէ) պաշտպանութիւնը։ Կ'մնայ սակայն տեսնել թէ պատերազմը մինչեւ հոն պիտի երկարի՞, քանի որ միջնորդութեան խօսքերն հետզհետէ հաստատութիւն գտնել կ'երեւին։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՖԱՐՍԱԼԱՅԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Հելլէն զօրաց Լարիսան թողլով Ֆարսալա (բուն Թուրքաց Չաթալճա) քաշուիլը, լուրն ամէն մարդու միտքը բերաւ անմիջապէս այն մեծ ճակատամարտը զոր իբր երկու հազար տարի առաջ մղեցին իրարու դէմ Պոմպէոս և Կեսար Թեսալիոյ այդ փոքրիկ քաղաքին շուրջն, որ այժմ Թուրքօ-Հելլէն պատերազմին ասպարէզ լինել սահմանուած կ'երեւի, զի կ'կարծուի թէ ի մօտոյ կարեւոր ճակատամարտներ տեղի պիտի ունենան հոն։ Գոնէ այդ հաւանականութեան պատճառաւ համաշխարհային հետաքրքրութիւն մը դարձած է այժմ դէպ ի Ֆարսալա։ Այդ ընդհանուր հետաքրքրութիւնն յագեցնելու կամ անոր ճարակ ընծայելու միտքերէն մաս մը իբրեւ կարեւոր կը համարինք ներկայացնել այսօր մէկ համառօտ պատմութիւնն Պոմպէոսի ու Կեսարու միջեւ տեղի ունեցած Ֆարսալայի այն մեծ ճակատամարտին որ ներկայ պատերազմին բերմունքով նորութիւն մը կամ այժմէութիւն մը կրնայ տալ կարծես հակառակ իր այնքան հնութեան։

Մարդկային ազգի քաղաքական պատմութեան մէջ յիշուած պատերազմներն այնքան բազմաթիւ են, որ անոնց մէկ չոր ու ցամաք ցանկն իսկ կ'բաւէր յոյժ ստուար հատորներ լեցնելու։ Բայց այնքան պատերազմներէն քիչերն են որ աշխարհական կարեւորութիւն ունեցած են։ Այդ քիչերուն կարգէն է ահա Ֆարսալայի ճակատամարտն որ տեղի ունեցած է ճիշդ 1945 տարի առաջ, այն է Ն. Ք. 48 ին, զի ոչ միայն Պոմպէոս և Կեսար որ զայն մղեցին ժամանակին մեծագոյն զօրավարներն էին, ու թերեւս այդպէս իսկ կրնան համարուիլ ամէն դարու համար եւս, այլ մանաւանդ զի այդ ճակատամարտի դաշտին վրայ Հռոմէական հոյակապ հասարակապետութիւնը մեռաւ պարտութեամբ Պոմպէոսի և ոչ նուազ հոյակապ միապետութիւնը ծնաւ յաղթանակովը Կեսարու։

Բայց աւելի ըսել չենք ուզեր վճռական թէ Պոմպէոս կ'պատերազմէր հասարակապետութեան համար, իսկ Կեսար միապետութեան, զի Կատոն Ուտիկեցին, այդ անկեղծ ու հզօր հասարակապետականն որ [illegible] ինչպէս թափանցած էր երկու փառասէր սոսկաներուն ճշգրիտ ոգւոյն եւ զգացմանց՝ հաւասարապէս վտանգաւոր համարելով թէ մին և թէ միւսն հասարակապետութեան համար, յայտարարած էր բացայայտ թէ կամ աքսոր պիտի երթար եթէ Պոմպէոս յաղթէր և ինքզինքը պիտի սպաննէր եթէ Կեսար յաղթող լինէր։ Աւելի կատարեալ հանդամանք մը չէր կրնար դրուիլ այդ եղբայրասպան պատերազմին հերոս երկու կուսակցապետներուն քաղաքական սկզբունքներուն ու զաւանութեանց։ Եւ արդէն ո՞չ ապաքէն Պոմպէոս Կեսարու հաւասար փառասիրութեամբ ու ինքնահաւանութեամբ մղուած էր անոր ինչպէս և Կրասոսի հետ առաջին եռապետութիւնը կազմելու յօգուտ իրենց երեքին, որ ուրիշ բան ըսել չէր բայց եթէ հասարակապետութիւնն իրենց իշխանութեան ներքեւ [illegible] Լուսաւոր [illegible] աւելի անկեղծ [illegible] չէ՞ր լինէր միթէ [illegible] փոխանակ ձեռք համար պահելու և այնոր տիրելու բացարձակապէս։ Երկուքն ալ մին չէր խղճահարեր ապաքէն զայդ ընելու եթէ իրարու արգելք չլինէին, կամ իրարմէ չզգուշանային։ Մանաւանդ որ երեք թիւն ամէնէն աւելի դժուար կ'լինէր իրենցմէ մէկին այդ պիսի ձեռնարկ մը փորձելու, զի անմիջապէս միւս երկուքն իր դէմ պիտի ունենար, ոչ թէ ի սէր հասարակապետութեան, այլ իւրաքանչիւրն իր հաշուոյն և անկախութեան տեսակէտով։ Ուստի, այն օր որ Կրասոս Միջագետաց անապատին մէջ Պարթեւաց նետերուն տակ իր բաղդ, բանակ ու միանգամայն կեանքը կ'կորսնցնէր, հասարակապետութեան օրհասն եւս կ'վճռուէր, զի անկարելի էր որ միւս երկու եռապետները շարունակէին իրենց ականակ համաձայնութիւնն այլեւս, զի այն այսուհետեւ իրարու հետ ոչ գործելու համար ժամ առաջ թէ երկուքէն առաջին պիտի լինէր, քանի որ ոչ մին կ'ուզէր երկրորդ ըլլալ, ինչպէս Կեսար բացորոշ կերպով ըրած էր թէ «աւելի կ'ընտրէր Ալպեան լեռանց խրճիթներուն խեղճ գիւղի մէջ առաջին լինել քան Հռոմի մէջ երկրորդ», այն Հռոմի որոյ տէրութեան սահմաններն էին այն ատեն Եփրատ ու Տիգրիս, Հռենոս ու Դանուբ, Ատլաս ու Կովկաս, Նեղոսի ջրվէժներ ու Սկիւթիոյ անծանօթ աշխարհները։ Թէ մարդկային փառասիրութիւն անյագ ու անսահման է, ինչ աւելի պարզապէս կրնայ հաստատել քան զայս որ այդքան ընդարձակ տէրութեան պետութիւն մը մէջ [illegible] այժմու Իտալիան, Ֆրանսան, Զուիցերիան, Սպանիան, Պորթուգալը, Եւրոպական Թուրքիան և Ասիական մասն, Յունաստան, Եգիպտոս ամբողջ Պերպերիստան և նոյնպէս Անգլիոյ մէկ մասը, Թո՛ղ Պալքանեան փոքր իշխանութիւնները, Պելճիքան, Հոլանտան, Միջերկրականի և Արշիպեղագոսի բոլոր կղզիներն և բովանդակ ծովեզերքներն, եւն. եւն։ Երկու չէին կրնար գոհանալ միայնին, ու իբր թէ նեղ գար իրենց իրարու, մահացու պայքար մը սկսան իրարու դէմ՝ իրարմէ առաջին լինելու կամ միայնակ և առանձին իշխելու համար։ Սակայն ո՛չ Պոմպէոս և ոչ Կեսար, որքան ալ մեծ ու ճարտար մարդիկ լինէին, պիտի չկրնային իրենց անձնական այնքան զօրաւոր կուսակցութիւններ ստեղծել ու բոլոր Հռոմէական աշխարհն երկուքի բաժնել՝ կէս մը մէկին կէսը միւսին ի նպաստ, եթէ արդէն կուսակցութիւններ գոյութիւն չունենային ի Հռոմ իրենցմէ շատ առաջէն սկսեալ, որոց իրենք դրօշակիր ու ներկայացուցիչ եղան, Պոմպէոս իբրեւ յաջորդ Սիւլլայի և Կեսար Մարիոսի, որոց առաջինն Ազնուապետական, երկրորդը ժողովրդապետութեան պարագլուխ էին, եւ քաղաքային պատերազմի մը տխուր ու արիւնալից օրինակը տուած լինելով ահաւոր վրէժխնդրութիւններով և կուսակիցներ թողած էին, որոնք պատեհ մը և որոշ նշանի մը միայն կ'սպասէին իրարու հետ չափուելու համար, մինչեւ մէկ կամ միւս կողմը կատարելապէս ջախջախուէր։ Ուստի, Պոմպէոսի և Կեսարու արժանիքն յայնմ կ'կայանար միայն որ իրենց արտասովոր չհասութիւններով կարողացան վեր բարձրանալ ժամանակին ընդհանուր մակարդակէն և գլուխ հանդիսանալով այդ երկու կուսակցութեանց զանոնք իրենց ետեւէն քաշելու։ Այս մասին այնքան զօրաւոր կուսակցութիւններ ի հանդէս բերին, այնքան [illegible] եղան իւրաքանչիւրն իրենց կուսակիցներուն որ անոնք մոռցան թէ իրենց սկզբունքներն և թէ ինչո՛ւ կ'պատերազմէին, ու շփոթելով կուսակցութիւննին իրենց պետերուն հետ, իրականութեան մէջ եղան սոսկ Պոմպէոսեան ու Կեսարական, թէպէտ առաջիններն իրենք զիրենք հասարակապետական ու հակառակորդներն բռնակալաւորական կ'կոչէին, բայց Կեսար ու իրեններն ալ ոչ երբեք դադրեցան զիրենք նոյնքան հասարակապետական կոչելու և զՊոմպէոսեանս օրինաց բռնաբարիչ ամբաստանելէ։

Այդու ամենայնիւ պարագան այնպէս բերաւ որ Պոմպէոս իր կողմն ունեցաւ պաշտօնական Հռոմն, այսինքն հասարակապետական կառավարութիւնը, որ մեծաւ մասամբ ազնուապետականներէն բաղկացեալ էր կամ անոնց համակիր, իսկ Կեսար ոչ-պաշտօնական Հռոմն, այսինքն օրուան կառավարութեան անհամակիր տարրերն որ գլխաւորաբար ժողովրդապետականներն էին—հիմնական բացառութիւններ գործածելով։

Ուստի, մինչ Կեսար Գաղղիոյ մէջ բրած աշխարհակալութիւններովը գերմարդկային փառքեր վաստկած էր ու իրեն համար մեռնելու պատրաստ անձնուէր բանակ մ'ունէր որ անպարտելի էր, Պոմպէոս՝ որոյ Պոնտոսի և Փոքր Ասիոյ Պետութեանց դէմ բրած պատերազմներով ձեռք բերած երբեմնի փառքերն հինցեր էին, կարծես թէ զանի թշնամի հայրենեաց հռչակել տալ բաւական էր ոտքի մէկ հարուածով գետնէն լեգէոններ բուսցնելու իրեն համար որպէս կ'ըսէր միշտ։ Բայց որքան դիւրին էր այդ իրեն հլու ու հպատակ ծերակոյտէն ձեռքով ընել տալ, այնչափ անզօր եղաւ Կեսարի յաղթական ընթացքը կասեցնելու, զի երբ նա Հռոմի առջեւ հասաւ ի գլուխ իր անընկճելի բանակին, Պոմպէոս ուրիշ միջոց չգտաւ, բայց եթէ առնել բոլոր պաշտօնական Հռոմն ու փախչիլ Պրինտիզի, անկէ ալ Թեսալիա, ուրկից ալ դեռ խոյս տալ կ'միտէր երբ Կեսար ստիպեց զինքը ճակատամարտն ընդունելու որ տեղի ունեցաւ Ֆարսալայի քով։ Եւ թէպէտ Կեսարու զօրաց կրկինն ունէր ինքն, իբր 50 հազար, ինչպէս և կառավարութեան բոլոր աղբիւրներն անսպառ էին, եթէ անոնցմէ օգտուելու կերպ գիտնար կամ ժամանակ ունենար, այնքան չարաչար յաղթուեցաւ որ չունեցաւ նոյն իսկ Եգիպտոս առաւ, ուր անփառունակ մահ մը գտաւ որուն վրայ Կեսար իսկ ցաւեցաւ, և դաւաճանները պատժեց իսկ ինքը մնաց հեծեան տէր միայն Հռոմէական պետութեան զոր թողուց իր քեռորդւոյն Ոկտաւիանոսի և զոր սա իբր բացարձակ միապետութիւն վարեց 40 տարի Օգոստոս անունով և կայսր տիտղոսով, որ այնուհետեւ փառաց ու պատուոյ բարձրագոյն մակդիրն եղաւ։ Ահա թէ ի՛նչ էր Ֆարսալայի ճակատամարտն և ի՛նչ արդիւնք ունեցաւ 1945 տարի առաջ։ Իսկ Կատոն իրօք ինքզինքն սպաննեց։

Մ. ՆԱԹ.

ԳՈՐԳԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆ ԱԴՐ. ՊՂՆԱՑ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի.)

ԷՏԻՐՆԷ, 18/30 Ապր. 97.

Պուլկար պատուիրակին որ Վսեմ. կուսակալի փոխանորդին Միւշիր Արիֆ փաշայի բերաւ Ֆերտինանտ իշխանի տուած Ս. Ալէքսանդրի Ա. աստիճանի պատուանշանը, տեսակցութիւն մ'ունեցաւ տարիէ մ'ի վեր հոս հաստատուած Մալկոնեանց հայ ընտանիքի մը հետ որ հայ վաճառական մը հաշուոյն գորգեր կ'պատրաստէ։ Պատուիրակը շինուած գործերը շատ գեղեցիկ գտաւ, և խոստացաւ այս ընտանիքը Պուլկարիա փոխադրել տալ իր կառավարութեան հաշուոյն աշխատելու համար զանոնք մնայուն հաստատութեան մը մէջ։ Ցաւօք կ'յայտնեմ թէ այս առաջարկ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ առանց [illegible] թէ պէտք է [illegible] քաջալերական պայմաններ միշտ զուրկ մնացած էին հոս։ Երեք անձէ կ'բաղկանայ այս ընտանիքը, մայր մը և աղջիկ մը, երկուքն ալ ճարտար արհեստին մէջ, և պատանի մը որ վարժարան կ'յաճախէ։ Այս գործն աներկրայելի է թէ յաջողութիւն պիտի գտնէր հոս, եթէ վաճառականն որ իր պաշտպանութեան տակ առած է այն ընտանիքն ուզէր օգտուիլ ամէն նպաստաւոր առիթէ։ Յաջողութեան առաջին պայմանն էր շատ գործաւորուհիներ ունենալ, մեծաքանակ և աժան գործ արտադրելու համար։ Բայց մերայիններէն մէկ-երկու հոգի միայն հետեւեցան անոր, մինչդեռ օտարներէ շատ մը թեկնածուներ կ'ներկայանային և նպաստաւոր պայմաններ կ'առաջարկէին ընդունել տալու համար զիրենք այդ գործատան մէջ։ Ի՞նչ պէտք էր ընել։ Մէնգիլճեան եղբարք (վաճառականի տէրերը) նախամեծար համարեցին մերժել այս առիթները, քան ընդունիլ զանոնք, և ամաժամանակեայ յաջողութեան մը փոխարէն առանձ շահաբեր գործ մը յանձնել օտարին ձեռքը։ Ցաւալի է թէ յոյն կամ հրեայ գործաւորուհին արհեստին գաղտնեաց տեղեակ ըլլալէ յետոյ պիտի թողուր մայր-գործարանն և պիտի մտնէր իրեն կարկառուած յոյն կամ հրեայ ձեռնարկութեան թեւին տակ։ Այն ատեն թէ՛ վաճառականը, թէ այս ընտանիքն, որուն շատ սուղի նստած է արհեստին գաղտնիքն, անգործութեան պիտի դատապարտուէին։ Այս երեւոյթն ամէն մարդ ծանօթ կ'ունենայ՝ ինչո՞ւ արդեօք մերիններն չհետեւին այդ արհեստին։ Դերձակութիւնն, որուն կ'հետեւէին մեծ մասին և աղքատ դասակարգի ընտանեաց գրեթէ բոլոր աղջիկներն, աւելի նպաստաւոր է քան գորգագործութիւնը։ Այս աղջիկներէն հարիւրին իննսունն և հինգն համոզուած է կամ պէտք է ըլլայ թէ միայն իրենց հագուստները կարել կրնալու համար է որ [illegible] կ'աշակերտին։ Հետեւապէս իրենց աշխատութեանց արդիւնքը պիտի ըլլայ իրենց և իրենց զաւակաց տարեկան մէկ-երկու ձեռք զգեստի կարի վարձքը չանցնիլ։ Թող համոզուին ուրեմն թէ իրենց համար հացագործութիւնն աւելի շահաբեր պիտի ըլլար, քանի որ անոր սպառումը համեմատաբար շատ է։ Գորգաչութիւնն, ընդհակառակը գործ մ'է, այնպիսի գործ մը որուն հետեւորդներն որչափ շատանան, գործը կ'զարգանայ, և խնդրանքները մեծաքանակ կ'ուղղուին հոն։ Գորգաշինութիւնն ամէն տան մէջ աշխատելու յարմար արհեստ մ'է։ Ձեռնարկուին կողմէ ոչ մի արգելք չկայ որ գործաւորուհի մը իր տան մէջ չպատրաստէ։ Ո և է կին որ այսպիսի զբաղում մը կ'առնէ իր տան մէջ կամ իր հետ օժիտ կ'տանի, ինքզինք կ'ներկայացնէ կենակից մը որ թոյլ չի տար իր լծակցին շատ մտածելու կենաց ձախորդ օրերուն վրայ։ Երբ զաւակներուն մէջ երիտասարդներն այնչափ կանուխ և անհոգ ձեռք կ'երկնցնեն ամուսնութեան, մէկ մեծ պատճառն այն է որ գիտեն թէ ո՛ և է աղջիկ իր հետ օժիտ կ'բերէ եկամուտ մը, գործ մը (կուսագործութիւն, մանեսագործութիւն, գորգաշինութիւն, եւն.) որ կ'շարունակէ իրենց կենաց բոլոր օրերուն մէջ, որք ընդհանրապէս Ամուսնացեալներու ընտանիքներու կենաց քաղցրութեամբ կ'սահին։

Էտիրնէցի քոյրե՛րս, քիչ մը մտածեցէ՛ք, և վստահ եմ թէ ձեզմէ մեծ մասին փափուկ ձեռքերը գորգին թանկութիւնը [illegible] ալ հետ եւ յարմար զբաղում մը պիտի գտնեն։

ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ԼՈՒՄԱՆԵՐԸ

Որի՛ս օրհնել ըլլան ժողովուրդին լումաները, այն մանր դրամներն որ անձրեւի կաթիլներու պէս ծով մը կամ աւազի հատիկներու նման լեռ մը կը կազմեն։ Հայկակ [illegible] խեղճեր կերակրուեցան, հագուեցան, վերմակեցան, մէկ բառով՝ ապրեցան այդ անհաշիւ լումաներու միջոցաւ։ Բանի առեղ չըլնել

լումաները, 5 նոցնեքը մէծիսներն, որք ուղղներն և «անճարակ ոճ» կոչել Հացագինը՝ կ'ցուցնեն Հայաթերթ չկարդալ, դրամական, առեւտրական տագնապին ի՛նչ ըլլալը չգիտնալ, և ժողովրդին քաղաքէր և քրիստոնէական զգացումները չըմբռնել։ Մինչ ժողովրդին լումաները չե՞ն որով մինչեւ ցարդ մեծ մասամբ հոգացուեր են մեր եկեղեցիները, դպրոցներն, Ազգ. Հիւանդանոցը, կրթարանը, որբախնամ և աղքատախնամ ընկերութիւններն, և ինչու մեր Որբանոցներն ալ ժողովրդին լումաներովը չհոգացուին։ Անգղիա, որ հարուստ երկիր է, իր Հիւանդանոցները խնամելու համար Կալլէսի իշխանին առաջնորդութեամբ ժողովրդին լումաներուն կ'դիմէ, որք հոն չէ՛ն են, հոս դրու—ին։ «Անճարակ» բառ չէ՛ «Հացագինը»։ «Իւղագին» կ'ըլլայ, «Հացագին» չըլլա՞ր, իբրև «փրկագին» մեր նիւթական կեանքին։ Ժողովրդին լումային չհաւնող մեծ իմաստ քննադատը ժողովրդին լեզուէ՞ն ի՛նչ կ'ուզէ։ Արդեօք նոր հայերէ՞ն մը կ'դարբնուի Նիկոմիդիոյ Ակադեմիին մէջ։

Որբերը խնամելու համար Ազգ. Ժողովներ գումարել, յանձնաժողովներ կազմել և անօրինակ նպաստներ հաւաքել կ'առաջարկուի, և մեք կ'զարմանանք ու կ'հարցնենք թէ այսպիսի մեծ առաջարկութիւն ինչո՞ւ այսքան ուշ մնացեր, է և մանաւանդ ինչո՞ւ համար ամէն հայ թերթերու մէջ հրատարակուած սոյն շրջաբերական-նամակ ուղղակի Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հողմէ չէ խմբագրուեր։ Մասծելն ո՞րքան դժուար էր արդեօք։ Խոշոր առաջարկութիւններ ընդհանրապէս թուղթի վրայ մնացած են։ Ի՞նչու կ'մոռնանք, դեռ քանի՞ օրեր անցան. Պրուսայի Որբանոցին անօրէնը, Պաղտասարեան էֆ., որբեր խնամելու և կրթելու համար «Որբանոցիս արկղէն եւ 10 ոսկի կուտամ, ըսաւ, պայմանաւ որ 99 անձինք եւս նոյն բանն ընեն»։ Հանրածանօթ անձ մը «ես ալ կուտամ» ըսաւ, սակայն ո՞ւր են 10 ական ոսկի վճարող մնացեալ 98 անձերը ... մոռցուեցա՜ն գնաց։

Նաև կ'հարցուի թէ «մինչեւ ցարդ քանի՞ 100 հազար ղրշ. Հացագին ունեցանք»։—Բան մ'ըլլալու համար անպատճառ հարի՞ւր հազարներ պէտք են. —Թէև իբրեւ հացագին 100 հազարներ ալ նուիրուեցան։—Որբեւայրիին լուման գրէթէ 19 դարէ ի վեր կ'գովուի, կը հաշուուի հանդիսաւորապէս։ Անձնական համեստ շրջանակիս մէջ փոքրիկ քննութիւն մը կատարած ըլլալու համար, դիմեցի Վեր. Մր. Ռ. Չէմպըրզի, որ հաճէր տեղեկութիւն տալ ինծ իբր հացագին ժողովրդին նուիրած լումաներուն գումարին վրայ։ Սիրով բացատրեց նուիրատուաց տոմարն, և ցուցուց 1895 սեպտ. 9/21—96 մայիս 31 եղած նուէրներն, որոնց գումարը միայն կը ներկայացնեմ՝ թերթին թանկագին սիւնակները չգրաւելու համար։ Մր. Ռ. Չէմպըրզ Պարտիզակի մէջ դպրոցական հանդէսներէ, մոգական լապտերի հանդէսներու մուտ տոմսերէ, պնակներու միջոցաւ յօժարակամ նուէրներէ ստացած է գրէթէ 200 ոսկի օսմ., զոր ղրկած է այն պատուական Գանձապետին նպաստ առաքելական գործին, Մր. Փիթի, որ յանձնէ առ որ անկ է։ Ղրկած է նաև ժողովրդէն նուիրուած 25 խոշոր մատնի զգեստեղէն, ճերմակեղէն, ևն։ Եթէ սոյն գումարին վրայ աւելցնենք գաւառիս և այլ գաւառներու Գեր. Առաջնորդներուն, հազարաւոր հայ անհատներու և ուրիշ ազգաց մարդասէր բարերարներու իբր Հացագին ժողովրդեան ամէն խաւերէն հաւաքած և ղրկած դրամներն և իրեղէն նպաստներն, յայնժամ քանի մը 100 հազարներ կ'ունենանք կարծեմ, և այն ալ ո՛չ միայն ղրուշով։ Եւ չենք կարծեր որ ժողովուրդն ինքնաբերաբար, սիրով, աչքերն արցունքով և աղօթելով իր լումաները տուած ըլլայ «սին փառքի» համար։ Ինչ եղաւ արդէն.—մասնաւոր հանգանակութեանց ցուցակները հրատարակուեցան միայն Բիւզանդիոնի մէջ. այդ իսկ չա՞տ տեսան։ Նուիրատուաց անուններն հրատարակելու նպատակն է որ նուիրատուք վստահ ըլլան թէ իրենց դրամներն ուղղուած տեղը գացած են և հանգանակողներն ո՛ր և է զեղծում ի գործ դրած չեն։ Չէ՞ մի որ Նիկոմիդացի Պատ. Ազգայնոց ամենամանր նուէրներն անգամ հրատարակուած յիշեանք նոյն սիւնակներուն մէջ, Առաջնորդարանին խնդրանօք։

Երի՛ցս օրհնեալ նաև անոնք և զգայուն գրիչն որ վեց ամիսէ ի վեր ժողովրդին միտքը պատրաստեց, անոր սրտին փափուկ թելերուն դպաւ, գթոյ, սիրոյ և բարեգործութեան սկզբունքներ պարզեց, որոնց արդիւնքն եղան ուղղակի և անուղղակի կերպիւ ու զանազան ձեւերով Ս. Պատրիարք Հօր տրամադրութեան տակ դրուած ժողովրդային լումաներուն կլորիկ գումարներն։ Ահիթը ներկայած առեն ժողովուրդը քաջալերելու համար բարենիշներ ալ տուաւ կարգ մը տեղերու ազգայիններուն եւ անոնց հոգեւոր եւ իմացական վարիչներուն, եւ այս բարեգործ աշխատութեանց համար ինքն ալ արժանաւորապէս ստացաւ ամէնէն հաճելի եւ խրախուսիչ բարենիշը, Ս. Պատրիարք Հօր Օրհնութեան Կոնդակը, զոր անխտիր ամենքս ա՛յնքան բերկրանօք կարդացինք հոս։

Պարտիզակ. Ս. Մ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՆ Ց'ԵԴԵՍԻԱ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի.)

ՈՒՐՖԱ, 8/20 Ապր. 97.

Անոք կարօտելոց ապրուստին կարգադրութեան մասին անցեալները ծանուցուած կայս. Իրատէին համեմատ, տեղւոյս Առաջնորդարանէն ի Պատրիարքարան հաղորդուած են արդէն հարկ եղած ցուցակները։ Ասոնց մէջ ճշդուած է թէ ի բաց թողլով քիչ շատ ապրուստի միջոց մ'ունեցողները սաչափ որք և սաչափ այրիք կան որք շատ դժուար կրնան իրենց հացը ճարել։ Սաչափ որբ և սաչափ այրիք եւս կան որք բոլորովին զուրկ կ'գտնուին հաց ճարելու միջոցներէն։ Ահա՛ այս վերջնոց անուանց ցուցակները հաղորդուած են Ազգ. Պատրիարքարանի, և առաջնոց մասին հրահանգ խնդրուած է թէ հա՞րկ է անոնց անուններն եւս տեղեկագրել թէ վերապահել։ Լի վստահութեամբ կայս. գթութեան կ'սպասուի։

* * * Օտար մարդասիրաց կողմէ խնամուող որբերուն Ազգ. լեզուի և կրօնի ուսմանց եւ եկեղեցական պաշտամանց վայելման խնդրոյն պատկանող Պատրիարքական Շրջաբերականին առթիւ, տեղւոյս Առաջնորդարանի կողմէ հարկ եղած բանակցութեան սկսուած է քաղաքիս մէջ որբոց Պատսպարաններ կազմակերպող բարեգործ անձնաւորութեանց հետ։ Առնուած պաշտօնական տեղեկութեանց համեմատ՝ նոյն Պատսպարաններուն մէջ Հայ. Եկեղեցւոյ զաւակ 81 մանչ եւ 88 աղջիկ, ընդամէնը 169 որբ կ'գտնուին՝ հաւաքուած մեծ մասն Եդեսիայէ եւ մաս մ'ալ ուրիշ տեղերէ։ Այս որբերուն տարիքը՝ 3—15 տարեկան հասակի մէջ կ'գտնուի։ Որբերուն ամէնն ալ մանչ ու աղջիկ՝ իրենց դիրքին ու արժանիքին համեմատ՝ ուսում կ'առնեն վարժարանաց մէջ, եւ կրնանք ըսել թէ հոս՝ անոնց Ազգ. լեզուի ուսումն ի՜նկատի առնուած պարագայ մ'է, Որբանոցի Խնամակալ Ազնիւ Միս Գ. Շաթըրգի կարգադրութեամբ՝ դպրոցի ժամանակներէն դուրս՝ մաս մը չափահաս մանչ որբեր յատուկ վարպետի մը հսկողութեան տակ կ'աշխատին արհեստ մ'ալ, կոշկակարութիւն, սովորելու. եւ չափահաս որբուհիներն ալ՝ զանազան ձեռարհեստներ։ Աւասիկ Հայ. Եկեղեցւոյ զաւակ եղող վերոյիշեալ որբերու վիճակագիրը։

52 մանչ. 72 աղջիկ, Եդեսիացի։ 11 մանչ. 7 աղջիկ, Սեւերէկցի։ 5 մանչ. 1 աղջիկ, Պիրէճիքցի։ 12 մանչ, 7 աղջիկ, Հիւսնիմանսուրցի։ 1 աղջիկ, Խարբերդցի։ 1 մանչ, Մըշեցի։ Գումար 81 մանչ, 88 աղջիկ։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Դպրոցական ներկայ տարւոյ վերջին շրջանը կ'սկսի մայիս 4ին, Ն. Տ. Այլ և այլ պատճառներով՝ տարւոյն սկիզբէն դպրոց գալէ արգիլուողներն առաջիկայ տարւոյն համար կրնան պատրաստուիլ աս երրորդ շրջանին մէջ, որուն համար պահանջուած թոշակն է չորս օսմ. ոսկի։

Ռ. ՉԷՄՊԸՐԶ

3—3

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Զինուորական հաստատութեանց հանգանակութեան գումարէն, որ Օսմ. Պանքան կ'գտնուի, Կայս. Իրատէի մը համաձայն 71,088 ոսկի յանձնուեցաւ գնմանկ յանձնաժողովին՝ ռազմամթերքներու և այլոց արժէքը վճարելու համար։ Մինչեւ հիմա նոյն հանգանակութեան գումարէն վեց անգամէ 159,615 ոսկի 20 ղրշ. վճարուած է։

—Նախարարաց Խորհրդոյ որոշմամբ, որ վաւերացած է Կայս. Իրատէով, պատերազմին պատճառաւ Իզմիրի Նաւահանգստին փարոսներն ալ պիտի չվառին և պատերազմը որչափ որ տեւէ, գիշերներն ո և է նաւ պիտի չկրնայ նոյն նաւահանգիստը մտնել։

—Բոլորովին անհիմն է երէկի հեռագրական այն լուր թէ օսմ. կառավարութիւնը պէտք չէ տեսած Գերմանիոյ Կարմիր Խաչի ընկերութեան ղրկած բժիշկներուն, ընդհակառակը օսմ. կառավարութիւնն ընդունած է բժշկական այդ մարմինն և անոնց պէտքերը պատրաստուած են։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խտիվը Լարիսայի եւ Թրնովոյի գրաւման առթիւ հեռագրաւ խնդակցութիւն մատոյց առ Վեհ. Սուլթանն, որ ի պատասխանի գոհունակութիւն յայտնեց։ Խտիվը նորէն հեռագրաւ երախտագիտութիւն մատոյց։

ՕՏԱՐ երկրաց օսմ. դեսպանք ծանուցին եւրոպական դահլիճներուն թէ օսմ. զօրաց ի նորոյ գրաւած քաղաքներուն մէջ օտար հպատակաց ինչքերը պիտի պաշտպանուին։

ՖԱԼԷՐԻ նաւահանգիստը կ'գտնուին ֆրանսական մէկ, իտալեան՝ երկու, և անգլ. մէկ մարտանաւ։

ՀԵԼԼԷՆՔ.— Ռումանիոյ կառավարութիւնը չընդունիր Թուրքիայէն հոն գաղթող հելլենահպատակները։

—Երէկ ալ 491 հելլէնք մայրաքաղաքէս Պիրէոն ուղեւորեցան։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՒՐՈՊԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ

30 Ապրիլ

ԽԱՌՆԱՓՆԴՈՐ ՓԱԽՈՒՍՏ ՀԵԼԼԷՆԱՑ.— Ռուգէր հետեւեալը կ'հեռագրէ.— Մագիի ճակատամարտն (Աւագ ուրբաթ օր) թնդանօթներու անկարեւոր պայքար մ'էր միայն, որ քիչ կորուստ պատճառեց։ Նահանջին պատճառը.— Իրիկուան ժամ 7½ին հելլէնք կ'պատէին իրենց բոլոր դիրքերը։ Երեք ժամ յետոյ խառնափնդոր փախուստ սկսաւ։ Ինչո՞ւ սաստիկ եղաւ։—Իրիկուան ժամ 8ին երբ ճակատամարտը աւարտած կ'նկատուէր, օսմ. երկու հրետանի վերսկսան կրակ ընել Տէլիլէրի և Բիւգավիի կողմէն. օսմ. հեծելազօրքեր, որք Դէմբէլի հովտէն կուգային, անտառէն դուրս խուժեցին. այն ատեն հասկցուեցաւ թէ Համտի փաշայի զօրքերը, Նէչէրոսի ու Բարսանիի տիրելէ յետոյ, միացած էին Մեմնայի կիրճը գտնուող զօրաց։ Քիչ յետոյ Բիւգավիի ու Տէրէլիի գիւղերն սկսան այրիլ. օրն իրկուն կըլլար. կը կարծուէր թէ կռիւը շաբաթ առտու պիտի վերսկսէր ։ Թրնովօ դարձանք, ուր շատ մը տուներ քանդուած էին. ժամ 11ին վերջին անգամ դուրս նայելով, տեսանք թէ ռազմամթերք բեռցած կառքեր եւ կ'տարուէին Մելունայի կողմը. նոյն ժամանակ զարմանօք իմացանք թէ Թրնովօ գտնուող փոքրաթիւ բանակն ալ մեկնելու հրաման ստացած էին։ Օսմանցիք զօրաւոր էին. Եղիա Մարգարէի լերան անցքը գրաւած էին, իսկ Հելլէն բանակը բոլորովին կ'նահանջէր։

Նահանջը.—Ժամ 8ին մօտ Նահանջն որոշուած էր։ Գունդերը հրաման ստացած էին Լարիսա դառնալ ժամ 8½ին. կանոնաւոր կերպով գործադրեցին այս հրամանը։ Այս ճամբուն վրայ հելլէն հետեւակներուն հետ դէմ առ դէմ եկանք. անցանք զօրաց առջեւէն որք լուռ կեցած էին. շատ մութ էր. հեռուէն կ'տեսնուէին Բիւգավիի ու Տէրէլիի գիւղերու հրդեհին լոյսերը։ Ամէն տեսակէ հրետաններու և թնդանօթաձիգ ձիերու մօտէն անցանք։ Հանդիպեցանք կիներու ու տղաքներու որք ողորմելի վիճակի մէջ էին։ Զինուոր ու ոչ-զինուոր խառն կ'երթային։ Զանազան կարգի զինուորք իրենց կարգերն անդարմանելի կերպով խառնած էին։ Թրնովոյի և Բազաքլարի ճամբաներուն միացման կէտին վրայ խուռն մը մարդիկ յանկարծ խուժեցին ճամբուն երկու կողմը. Նոյն վայրկեանին աղմուկ չկար և տխրութիւն մը կ'տիրէր. կարգապահութեան ոգին անհետացած էր. զօրավարաց եւ սպայից ուղղեալ անէծքներ կ'լսուէին. Նահանջը կատարեալ փախուստի մը վերածուած էր։ Սպայք կը քալէին այս անգիտակից ամբոխին մէջէն։ Նշմարեցինք թէ հելլէնք Պուղազիի անցքէն նշանացի հեռագրեր կ'ուղղէին դէպ ի Լարիսա։ Յանկարծ ահագին աղմուկ մը իմացանք. Նահանջը պաշտպանող հեծելազօրք բնաւ չկար։ Քիչ յետոյ աղաղակներու շարք մը լսեցինք. «Թուրքերը կ'ուգա՜ն»։ Նոյն միջոցին բազմաթիւ մարդիկ ձախ կողմէն կ'պոռային. «Փախէ՛ք, Թուրքերը կուգան»։ Արդիւնքը վայրկենական եղաւ։

Փախուստը.— Զօրքերու, մարդոց, կանանց, տղայոց, կառքերու, ձիերու, էշերու, կովերու և գոմէշներու այս ամբոխ աննկարագրելի խառնաշփոթութեամբ մը յառաջ նետուեցաւ։ Տաներն ինկան աննկանգնելի։ Շրջած կառքերն աւելցուցին շփոթութիւնը. մեր կառքն ալ խորտակեցաւ և բազմութեան մէջ զիրար կորսնցուցինք։ Զինուորք, անկանոնք և զինեալ գիւղացիք ահարեկ և իրենց վախէն խելայեղ սկսան հրացան պարպել. գնդակները կ'սուրային ամբոխին վրայէն. հովիտը լուսաւորուած էր հրացանի հաւուածներուն նշոյլներէն. հելլէնք զիրար կ'ջարդէին։ Զիրար ջարդելու այս գործ 30 վայրկեան տեւեց մինչեւ որ «կրակը դադրեցուցէ՛ք»ի փողն հնչեց։ Հրացանաձգութիւնը սակայն կ'շարունակէր. մեզի այնպէս թուեցաւ թէ ահագին ժամանակ մ'անցաւ մինչեւ որ դադրեցաւ։ Ոչ ի Բլէվնա(?) եւ ոչ ի Շիփքա ամենախառն ճակատամարտներուն մէջ ալ չլսեցինք այսչափ ահագին հրացանաձգութիւն որչափ հելլէն բանակին մէջ ուր զիրար կ'ջարդէին։ Արտերուն մէջէն դուրս ելանք և ուղղուեցանք դէպ ի պողոտան, որ ծածկուած էր արանց, կանանց, տղոց և գրաստներու դիակներով։ Իւրաքանչիւր քայլերնուս կ'զարնուէինք հոգեվարներու իրանին, գլխին ու ոտքին։ Ճամբան ծածկուած էր ռազմամթերքներով, սնտուկներով, խորտակուած կառքերով և զանազան գոյքերով. մինչ կ'ըլսուէին ձիերու խրխինջը(?) այս բոլոր առարկաներուն։ Ճամբուն վրայ թողուած սայլեր ու թնդանօթներ աւելի կ'դժուարացնէին ամբոխին գնացքը։ Հետիոտն փախստականք հեծեալներու ձիերը կ'յափշտակէին և կ'անհետանային մթութեան մէջ։ Այս խառնաշփոթ փախուստի միջոցին մէկ քանի հելլէն սպայք ի զուր ջանացին փախուստին առաջքն առնել. րեվոլվէր ի ձեռին կ'գոչէին «Սպասեց—, Սպասեց—». մտիկ ընող չկար։ Ուրիշ սպաներ խելայեղ կ'վազէին իրենց զինուորներէն առաջ։

Ժամանումն ի Լարիսա.—Զօր. Մավրոմիխալիս, որ արդէն Լարիսա հասած էր, անմիջապէս դուրս ելաւ փախուստին առաջքն առնելու։ Կամուրջն, ուրկից Լարիսա կ'մտցուի, պաշարուած էր կառքերու, մարդոց, թնդանօթներու և ձիերու ահագին կոյտով մը, որ մէկ քանի ժամ հոն մնաց։ Քաղաքին փողոցները լեցուած էին ամէն կարգի զօրքերով՝ անպատմելի շփոթութեան մը մէջ, որք վար կ'խոյանային՝ առանց լսելու փողհարութեանց և իրենց սպայից կոչումներուն։ Բնակիչք, որք աղէտին լուրը առտուան ժամ 2ին (Ը. Ե.) իմացած էին, փողոցներու մէջ խոյս տուած էին անբացատրելի անկարգութեամբ։ Ժողովուրդն ահաբեկած էր. ամենափոքր աղմուկ մը խուճապ մը յառաջ կ'բերէր։ Վերջապէս լուսինն ելաւ. Ժողովուրդն սկսաւ տակաւ հանդարտիլ. առտուն ընդհանուր յուզում կար. փողոցէ փողոց կ'դիմէին և ազգային վրայ վրդովեալ վիճաբանութիւններ կ'ըլլային։ Փախուստի միջոցին մեռելոց թիւը 5-600 կ'հաշուուի։ Հելլէն սպայք առտուն զբաղեցան գէշ աղէկ հաւաքելու իրենց զօրքերն, որպէս զի կարենան զայնս Ֆարսալա ղրկել՝ արեւմտեան և հարաւ-արեւմտեան ճամբով։ Հելլէն զինուորք շարունակեցին քալել առանց բան մը կերած ըլլալու. շատերն ուրբաթ առտուէ ի վեր անօթի էին։ Փախուստի միջոցին թնդանօթաձիգ ձիերը ցրուած էին. օսմանցիք տիրեցին այս թնդանօթներուն։ Վիրաւորեալ հելլէն զինուորք երկաթուղիով Լարիսայէն Վոլօ տարուեցան և անկէց շոգենաւով Աթէնք։

Նոր փախուստ.— Լարիսայի մէջ սարսափ տիրեց երբ իմացուեցաւ թէ հելլէնք անկից պիտի հեռանան։ Իսկոյն Վոլօ եւ Ֆարսալա տանող ճամբաները լեցուեցան ահաբեկեալ բնակիչներով։ Կառքեր և գրաստներ կարասիներ կ'փոխադրէին։ Աղքատներ իրենք շալկած էին իրենց գոյքերն և տխուր կ'մեկնէին՝ ողբալով երկրին վիճակին և ազգային այս աղէտին վրայ։ Մասնաւոր կառախումբ մը՝ վաճառաբարձ վագոններէ բաղկացած՝ երեք հազար բնակիչ տարաւ Վոլօ։ Կառախումբը չափէն աւելի լեցուած էր. վագոններու երդիքներուն վրայ իսկ մարդ նստած էր. նոյն միջոցին ուրիշներ հետիոտն կերթային դժուարաւ։ Ժամ 11½ին (Ը. Ե.) Լարիսայի մէջ ոչ-զինուորական մարդ չէր մնացած։ Դահաժառանգ իշխանն առաւօտուն կանուխ մեկնած էր, որով շատ մը մարդիկ տեղ չկրցան գտնել կառախումբին մէջ որ յատկացուած էր դահաժառանգին ու իր սպայակոյտին։

Վոլօ.— Յետոյ գացինք Վոլօ, ուր Լարիսայի պէս մեծ յուզում կար. ամէն վայրկեան փախստականներ կուգային։ Զրոյց կար թէ օսմանցիք ի մօտոյ պիտի ժամանէին ։ Բոլոր նաւերն անմիջապէս հարուստ փախստականներու կողմէ վարձուեցան ամենաբարձր գիներով. առնք Եւբէոս կղզին փոխադրուեցան ։

ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՔ.— Անցեալ Գշ. Աւստրիոյ երեսփ. ժողովին մէջ հարցապնդում եղաւ Ֆրանց Եոսէֆ կայսեր ի Բեգրապոլսի այցելութեան և արեւելեան խնդրոյ վրայ։ Կոմս Ալպէրդ Աբոնեի, ազգային կուսակցութեան պետը, հարցուց նախարարապետին թէ Ֆրանց Եոսէֆ կայսեր ի Բեգրապոլսի այցելութեան նպատակն՝ Աւստրիոյ զինակցութեանց դրութիւնը փոխել էր թէ Աւստրիոյ և Ռուսիոյ միջև մասնաւոր համաձայնութիւն մը գոյացնել՝ արեւելեան խնդրոյ համար ։ Երեսփոխանն անհրաժեշտ դատեց միջամտել՝ Թուրքիոյ և Յունաստանի միջև հաշտութիւն կնքելու, որպէս զի առաջքն առնուի պատերազմին երկարաձգման, որ երկու կողման համար նպաստաւոր արդիւնք մը պիտի չունենայ։ Նախարարապետ Պառոն Պանֆի պատասխանեց թէ արտաքին գործոց նախարարին հետ համաձայնութեամբ ի մօտոյ պիտի պատասխանէ այս հարցապնդման։

Ի ՖԱՐՍԱԼԱ.—Վիէննայէն ապր. 30 թուով.— Օսմանցիք մէկ քանի օրէ ի վեր իրենց յառաջխաղացութեան բոլոր գծերուն վրայ շօշափման մէջ են հելլէն բանակին հետ, որ Մագիի փախուստէն յետոյ Ֆարսալա փախած և դիրք բռնած է այդ փոքր քաղաքին շրջակայքն։ Արդէն յառաջապահներու մէկ քանի կռիւներ տեղի ունեցան. ամէն կերպով հաւանական կ'թուի թէ շաբաթը չվերջացած վճռական երկրորդ պայքար մը տեղի պիտի ունենայ։ Ֆարսալա կ'գտնուի Ֆարսալիդիս գետակին վրայ, որ կը թափի Էնիբէ գետն և այս ալ Սալամվրիա գետը։ Ֆարսալիդիսի կանակը կ'բարձրանան Քասիտարի լերանց առաջին բլուրները։ Ֆարսալա քաղաքը շրջապատուած է այս լեռներով. իր դիրքը կ'զօրացնէ Էնիբէ գետն որ կ'հոսի հիւսիսէն և Վոլօ-Թրիխալայի երկաթուղւոյ կամուրջին տակէն։ Սակայն արեւմուտքէն և արեւելքէն կարելի է դիւրութեամբ պաշարել զՖարսալա. մէկ կողմէ Քարտիցայէն՝ Տոմոքոսի ուղղութեամբ եւ միւս կողմէ Վելեստինոյէն՝ որ երկաթուղւոյ գծին միացման կէտն է՝ Ալմիրոսի վրայ։ Այս կերպով կարելի է որ հելլէնք պարտաւորուին չափէն աւելի ընդարձակել իրենց պաշտպանութեան գիծն և իրենց ունեցած զօրաց թիւը բաւական չըլլայ։ Իրենց կեդրոնին և ձախ թեւին բնական պաշտպանութիւնն է, զի Քարատաղ լեռն իրենց դիմաց կը գտնուի ։ Աջ թեւին համար Վելեստինոյի մօտ լերան կիրճին դիրքը՝ Քասիտարիի և Քարատաղի լեռներուն միջեւ՝ (այս կիրճ ծովէն 244 մեթր բարձր է) մասնաւորաբար աննպաստ է։ Այսպէս, այս գծին վրայ օսմանցւոց համար յարձակման խիստ յարմար կէտ մը կայ, ինչ որ կ'բացատրուի Վելեստինոյի և Այվալըի յառաջապահ խումբերու վերջին կռիւներով։ Հոս օսմանցիք առաւելութիւն մ'ունին և պիտի կրնան մասամբ պաշտպանուած վիճակի մէջ յառաջանալ. Նոյնպէս հաւանականութիւն ունին տիրելու երկաթուղւոյ գծին միացման կէտին ի Վելեստինօ ինչպէսնաեւ Վոլոյի նաւահանգիստին՝ մեծաքանակ ռազմամթերաց պաշարովը. բայց օսմանցիք յարձակելով հելլենաց աջ թեւին վրայ ուղղակի պիտի չկրնան զանոնք Ֆարսալայէն հեռացնել, զի Քասիտարի լերանց արեւելեան բլուրներն, որ 1150 մեթր բարձրութիւն ունին, բազմաթիւ դիրքեր կ'ընծայեն պաշտպանութեան համար։ Այս պարագային մէջ Ֆարսալայի արեւմտեան կողմը՝ հելլենաց ձախ թեւին վրայ յարձակում մը աւելի շահաւոր պիտի ըլլայ։ Հելլէնք պիտի չկրնան Ֆարսալայէն ուղիղ գծով նահանջել ի Տոմոքոս, այլ 45 աստիճանի սուր անկիւնով մը. օսմանցիք եթէ այս ուղղութեամբ յարձակում մ'ընեն և յաջողին, աղետալի պիտի ըլլայ հելլենաց, որովհետեւ առանց ուղղակի դէպ ի հարաւ նահանջման գիծն՝ Օթրիս լերանց մէջ՝ Ֆուրքայի կիրճէն՝ ծանրապէս պիտի վնասուին։ Այս կողմէն օսմանցիներու յարձակումը դժուար պիտի ըլլայ, զի գետինը բաց և անպաշտպան է։ Էտհէմ փաշա յարձակման կէտն որոշելու համար ոչ միայն հողին ձեւը նկատողութեան պիտի առնու այլ նաեւ արդիւնքն կատարելի հետազօտութեանց՝ ի մասին հելլէն զօրաց դիրքին եւայլն։ Էտհէմ փաշայի այն որոշումն, որով Մէմտուհ փաշայի և հեծելազօրաց զօրավարժինը Ֆարսալա ղրկուած են Քարտիցայի ճամբով և Հասան փաշայի կիսաբաժինը Վոլոյի վրայ՝ Վելեստինոյի ճամբով, ցոյց կուտայ թէ օսմ. սպայակոյտը կ'ուզէ երկու թեւերուն վրայ յարձակիլ միեւնոյն ատեն։ Եթէ օսմանեան սպարապետը ճարտարութեամբ յառաջանայ, վճռական ճակատամարտ մը մղէ և եթէ յաղթութեամբ պսակուի իր յարձակումն ու թշնամւոյն նահանջի պատուաւոր միջոց մը չտայ, ինչպէս եղաւ ի Մագի, այլ հալածէ հելլէններն, այն ատեն պատերազմը գործնականապէս կաւարտի ի Ֆարսալա և հարկ չի մնար Աթէնքի վրայ քալելու դժուարին ձեռնարկութեան։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Այս առուր Սուրհանդակաւ առնուած Թայմս (1 Մայիս) իր խմբագրականով կ'խնդակցի Եորկիոս Թագաւորին՝ Տէլեանիի յամառ և խօսք չհասկցող դահլիճը պաշտօնանկ ընելուն և այս կերպիւ վերահաս վտանգէ մը ազատելուն համար թէ՛ զՅունաստան՝ և թէ արքայական Տունը։

—Հռոմէն 30 ապրիլ թուով կ'հեռագրեն թէ իտալացի երկու երեսփոխանք Ֆրադդի ու Տէ Ֆելիչէ ճամբայ ելեր են Աթէնք երթալու և կացութեան մօտէն տեղեկանալու և պէտք եղած խորհուրդները տալու։ Հետեւեալ օրն ալ հանրապետական երեսփոխան՝ Կադդորնո, Ֆացի ու Սոցի Աթէնք ուղեւորեր են։ Իտալիոյ մէջ երկու մասնաժողով կայ կամաւոր հաւաքելու Յունաստանի համար։ Մասնաժողովոց մին հանրապետականներէ կազմուած է և միւսն ընկերվարականներէ։ Առաջինը միայն կարեւոր միջոցներն ունի մէկ քանի հարիւր կամաւոր եւս Աթէնք ղրկելու։ Մէնոդդի Կարիպալտի, որ իտալացի կամաւորաց ընդհ. հրամանատարն է, Դշ. ճամբայ պիտի ելնէ։ Կ'ըսուի թէ Կարիպալտիի փեսան Ջօր. Քանցիօ ալ Ճենովացի կամաւորներու հետ Յունաստան պիտի երթայ։ Երեսփոխան Քավալոդդի ալ մտադիր է Աթէնք երթալ թէեւ իր մտերիմները կ'ջանան զայն ետ կեցնել։

ՎԵԼԵՍՏԻՆՈՅԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ.— Աթէնքէն ապրիլ 30 թուով կ'հեռագրեն թէ անցեալ ուրբաթ ի Վելեստինօ ճակատամարտ մը սկսած է որ տակաւին կը շարունակէ։ Սմոլէնսքիի կիսաբաժինը յամառութեամբ կ'կռուի։ Հակառակ կողմին հեծելազօրաց յարձակմունք ակնկալուած արդիւնքը չեն ունեցած տակաւին։

ՎՈԼՕ, 30 ապրիլ.— Ֆրանսական Թրո—(?) շրջան մարտանաւը Վոլօ ժամանեց։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՐԴՈՅ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆու—նէր.—ԼՈՆՏՈՆ, 2 մայիս.— Անգլ. կառավարութիւնը առաջարկեց Դեսպանախորհուրդ մը գումարել ի Բարիզ՝ պատերազմիկներու միջեւ միջնորդութեան եղանակն ուսումնասիրելու։

ԲԱՐԻԶ.— Աթէնքէն կ'հեռագրեն թէ նախարարաց խորհրդոյ որոշմամբ պատերազմական ու ներքին գործոց նախարարները Վոլօ և Ֆարսալա գացին կացութիւնը հասկնալու։ Նախարարաց Խորհուրդն իր այդ երկու անդամոց տեղեկագրոյն վրայ պիտի որոշէ թէ կարելի՞ է պատերազմը շարունակել։

—Աւրո—(?) կ'հրաւիրէ Եորկիոս Թագաւորն որ Տէրութեանց միջնորդութիւնը խնդրէ ։ Վոլոյի շրջակայքը ճակատամարտները մոլեգին կ'շարունակուին։

—Նիւ-Եորքէն 425 կամաւոր Աթէնք ուղեւորեցան ։

—Նախարարապետ Մ. Րալլի երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ բանակը պիտի վերակազմէ, առանց որոյ անկարելի է ոչ պատերազմը շարունակել և ոչ ալ պատուաւոր հաշտութիւն մը կնքել ։

Աժանս Նասիօնալ.— ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսական մամուլն, համակրելով հանդերձ Յունաստանի Նոր Նախարարութեան, այս փոփոխութեան մէջ ո և է միջոց չի տեսներ պատերազմին երեւոյթը փոխելու ։ Չի կարծուիր որ այս Նախարարութիւն տեւական ըլլայ, զի ցյետին ծայր պատերազմի կուսակից է ։ Անկարելի չէ որ Տէլեանիս նորէն պաշտօնի անցնի՝ հաշտութեան կնքման գործը վարելու ։ Եւրոպական գրէթէ բոլոր մամուլը՝ մանաւանդ անգլիականները, նոյնիմաստով կ'խօսի ։ Դիւանագիտական բանակցութիւնք փութով առաջ կ'տարուին, որպէս զի Եւրոպական իրաւախոհական միջնորդութիւն մը տեղի ունենայ։ Այժմ համաձայնութիւնը կատարեալ է այս միջամտութեան պայմաններուն վրայ ։

ԱԹԷՆՔ.— Երեսփ. ժողովն ի նիստ գումարեցաւ լսելու նոր նախարարութեան յայտարարութիւնները ։ Նախարարապետ Մ. Րալլի կացութիւնը պարզեց և յուսահատական չգտաւ ։ Այն մարդիկ, ըսաւ, որ այսպիսի տագնապալի ժամու մը մէջ պաշտօն կ'ստանձնեն, պիտի կրնան իրենց պարտքը կատարել։ Ամէն կուսակցութիւնք և քաղաքացիք պարտին աջակցիլ՝ ազգային պաշտպանութեան և ազգային պատւոյ այս գործին։ Մ. Տէլեանիս խոստացաւ իր և իր բարեկամաց աջակցութիւնն՝ իր յաջորդին ազգասիրական գործին։

Այս ժողովին մէջ այլեւս կուսակցութիւն չկայ, ըսաւ Տէլեանիս, այլ հելլէններ միայն կան։ Փառքն ծածկաշարութիւնք եղան։ Ժողովն յետաձգուեցաւ։

—Պատերազմական նորընտիր նախարարն և սպայակոյտի նորընտիր պետն ո և է փոփոխութիւն չըրին ծարծմայի տեղող բանակներուն վրայ զօրաց արդի դիրքերուն մէջ։ Հելլէն բանակը կեդրոնացած կ'մնայ այս կէտին վրայ։

—Մ. Րալլի Հավասի Թղթակցին ըսաւ. «Կրնանք պատերազմը շարունակել. մենք կացութիւնը գէշ չենք գտներ. մինչեւ հիմա Տէրութեանց կողմէ միջամտութեան մասին տեղեկութիւն չունինք։

ԿԱՐՍԻ երկաթուղիին շինութեան յատ հոգ կ'տանին Կովկասի ճարտարապետները։ 1898ի սկիզբը պիտի կրնայ բանիլ Երեւանի ճիւղն ալ՝ 1899ին։

ԹԻՖԼԻԶԻ բնակչութիւն, ըստ վերջին աշխարհամարի, 170-175,000 հոգւոյ կ'հասնի։ Առանձինն առնլով, հայ տարրը միւս տարրերէն (վրացի, ռուս, մահմետական, հրեայ,) աւելի շատուոր է Թիֆլիզի մէջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ 2 մայիս.—Ֆրանց Եոսէֆ կայսրն ու Օթոն արքայազն երեկ կէսօրէն յետոյ Բեղրապուրկէն Վիեննա դարձան։ Ժողովուրդն խանդավառ ընդունելութիւն ըրաւ։

—Մայիս մէկի գործաւորաց տօնին առթիւ Վիեննայի, Պերլինի ու Բարիզի մէջ ո և է դէպք չպատահեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Վիքթորիա Թագուհին Ուինտսոր հասաւ։

ԱՆԿՈՒԼԷՄ.—Այսօր հանդիսաւորապէս տեղի ունեցաւ նախագահ Ֆօռնոյի ի յիշատակ կանգնուած կոթողին բացումն, որուն նախագահեց զատական նախարար Մ. Տառլան։

ՖԻՈՒՄԷ. — Սերպիոյ Թագաւորն, որ Զէգինէէ կերթայ, երեկ կէսօրէն յետոյ Ապպազիա գնաց այցելելու Ռումանիոյ Թագաւորին ու Թագուհւոյն և երկու ժամ մնաց անոնց մօտ։

ԱՅՍ ԱՌՏՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, 3 մայիս. — Աթէնքէն առնուած վերջին լուրերու նայելով պատերազմը կ'շարունակէ։

—Հելլէնք աճապարած կ'թողուն գիւղերն և հիմակուց հեռուներ կ'փախչին։

ԲԱՐԻԶ.— Հելլէնք ծանուցեր են որ օտար երկիրներէ կամաւոր հղըրկուելու, ասկից կ'ենթադրուի թէ կացութեան ծանրութենէն հասկցած են թէ պատերազմը կարելի պիտի չըլլայ երկարել։

—Կ'կրկնուի այն լուր թէ զօր. Վասօս ու իր գլխաւոր սպայք Կրետէէն ետ պիտի կանչուին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը լսենք թէ Ս. Պատրիարք Հայրն որբոց խնամածութեան գործին համար կոչում պիտի ընէ նաև Մայր-Աթոռին, ուր կան գիշերօթիկ վարժարաններ, վանքեր, ևն։

—Պրուսայէն կ'ծանուցանեն մեզ թէ ամսոյս 18ին ուրբաթ Գաւառ. Ընդհ. Ժողովը գումարուելով, 28 անդամներէ 24ը ներկայ գտնուեր են, և առանց բացառութեան ամէնուն քուէով Վիճակին Առաջնորդ ընտրուեր է տեղապահ Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Արշարունի։ Եւ տեղեկագրուեր է ի Պատրիարքարան։ Նոր Առաջնորդը կ'ընդունի իր պաշտօնը, բայց ժամանակ մը Պոլիս պիտի գայ ի դարման առողջութեան։ Բարի յաջողութիւն։

—Երզնկայէ մեր յարգոյ Թղթակիցը կ'գրէ Ապր. 5/17 Թուով.

«Ս. Պատրիարք Հայրն երկու շաբաթ առաջ Վիճակիս Առաջն. փոխանորդին հրահանգ ղրկած էր որ առժամանակեայ Խառն Ժողովոյ ընտրութեան ձեռնարկէ և արդիւնքն հաղորդէ ի վաւերացումն։ Անցեալ կիրակի Առաջնորդարանի մէջ տեղի ունեցաւ գումարում մը, ուր առժամանակեայ Խառն Ժողովի ընտրութիւնը կատարուեցաւ հետեւեալ կերպիւ.—Կրօն. Ժողով. Արժ. Ս. Հայր Եզեկիէլ քահանայ Երէցեան, Թովմաս քհ. Տ. Թովմասեան, Վարդան քհ. Զաքարեան, Մաշտոց քհ. Տիրկերեան և Գէորգ քհ. Տ. Եզեկիէլեան։ Քաղ. Ժողով. Մեծ. Տեարք Յարութիւն Լեփեան, Միքայէլ Դանիէլեան, Յովհաննէս Շիւքրանեան, Յակոբ Սիւրմէնեան և Օհան Թաշճեան։ Կրօն. ու Քաղ. Ժողովներն հետեւեալ օրն անմիջապէս նիստի հրաւիրուելով կազմեցին իրենց դիւանները այսպէս. Տ. Եզեկիէլ քհ. Ատենապետ և Տ. Թովմաս քհ. Ատենադպիր Կրօն. Ժողովոյ, իսկ Յարութիւն էֆ. Լեփեան Ատենապետ, Միքայէլ էֆ. Դանիէլեան Ատենադպիր Քաղ. Ժողովոյ։»

Մեր Թղթակիցը կ'գովէ այս ընտրութիւնն, և նոր ժողովականաց ուշադրութեան կ'յանձնարարէ Երզնկայի դպրոցներուն վիճակը։

—Ս. Պատրիարք Հայրը պաշտօնագրով մը ծանոյց Տ. Հմայեակ Սրբազանի՝ Խարբերդի Առաջնորդ ընտրուիլն։ Որբեր որդեգրելու համար Դիմաքսեան Սրբազանի ցոյց տուած հոգածութիւնն՝ որու հրաւիրեց նաև Բերայի ժողովուրդը Զատկի տօնական օրերու մէջ իր արտաշարժ քարոզներով, կ'ապահովցնեն թէ երբ մեկնի Նորին Սրբազնութիւնն յ'Խարբերդ՝ աւելի մեծ զարկ մը պիտի տայ «Ի սէր Յիսուսի» ընկերութեան Որբանոցի ձեռնարկութեան, և աւելի թուով որբեր պիտի կրնան զետեղուիլ հոն՝ բարեսէր ազգայնոց խնամածութեան տակ։ — Բայց դարձեալ կ'լսենք թէ Բերայի քարոզիչը մտադիր չէ Խարբերդի առաջնորդութիւնն ընդունելու։

—Դարբէքիրէն կ'գրեն մեզ մարտ 25 Գչ. թուով.— «Դեռ մինչեւ ցայսօր դպրոցները փակ են։ Շուկան ալ բան գործ չկայ։ Շատ Պարոնիկներու կարծիքն է թէ տեղի ունեցած անկարգութիւնն օտար չարամիտ խաղ մ'էր, որ բարեբախտաբար, վախցուածին չափ աղետալի չեղաւ։ Անհամբեր կ'սպասուի նոր կուսակալ Էմիր Նիզամի գալստեան։ Առաջնորդը կ'քարոզէ ժողովրդին թէ ամէն բան կարգի մտած է, և պէտք է ապահովապէս շարունակուին ամենօրեայ գործերը։ Կողոպտուած ապրանքները ցուցակագրուեցան պաշտօնապէս։

—Պաթումէն կ'գրեն մեզ թէ Աղեքսանդրապոլի մէջ (Կիւմրի) Թեմակալ առաջնորդին կարգադրութեամբ, բացուած է արական եւ իգական դըպրոց մը, յանուն Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի։

—Կովկասի նոր կուսակալ Կալիցին իշխան մարտ 23ին այցելեր է Վրաստանի և Իմէրէթի Հայոց առաջնորդին՝ Գեր. Տ. Գէորգ Արքեպիսկոպոսին, որ ի Տփղիս։ Իշխանը զուարթ կ'երեւէր։ Դուրս ելնելուն, Վանքին բակին մէջ հաւաքուած ժողովրդեան ողջոյնին պատասխանեց՝ հայերէն արտասանած Բարի լոյս, Աստուծոյ Բարին և շնորհակալութիւն բառերով։

— Վաղը Տնտեսական Խորհուրդը պիտի գումարի ի Նիստ Պատրիարքարանի մէջ։

—Գասըմ-Փաշայի Թաղն որովհետեւ դրամական տագնապէն շատ կ'նեղուի, և այս պատճառաւ ժողովուրդը չէ կարող սատարել Թաղին եկեղեցւոյն եւ վարժարանին, Պատրիարքարանը կ'խորհի այդ Թաղը միացնել Բերայի Թաղին, և ուղղակի անոր հսկողութեան ու մատակարարութեան յանձնել եկեղեցին ու վարժարանն։ Այս մասին գրուած է արդէն Բերայի Պատ. Թաղ. Խորհրդոյ։

—Մուքուսայի վերջին թերթերը կ'գրեն թէ այս ձմեռ բաւական աղաք մեռեր են Կարսի, Երեւանի և Պաթումի հայ գաղթականաց մէջ, անօթութենէ և ցուրտէ հիւանդանալով։

—Բեղերսպուրկի բողոքականաց եկեղեցիին մէջ Վեր. Հ. Հելտերպլիւի նախաձեռնութեամբ հանգանակութիւն մը տրուեր է աղքատիկ հայ գաղթականներուն ի նպաստ, և մեծ բազմութիւն ներկայ գտնուեր է։

—Երեկ մեծ թուով ազգայինք Վառնայէ Կ. Պոլիս դարձան, և ոստիկանութեան կողմէ հարկ եղած քննութենէ ետքն, ամենքն ալ իրենց տուները ղրկուեցան։

—Այս կիրակի Գատըգիւղի եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ի յիշատակ վաղամեռիկ Տիկին Տիրուհի Եուսուֆի, որոյ մահուան 40րդ օրը լրացած էր։ Տ. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս իններկայութեան հոծ բազմութեան դամբանական մը խօսելով, գթալուն չնչուորով գովեց հանգուցեալոյն ձարեմասնութիւնները, որոց ի մօտոյ տեղեակ էր, ճանչնալով զնա մանկութեան ժամանակ յԵւրոպա և ամուսնութենէն ետքն Իզմիրի մէջ։ Նկարագրեց անոր հրապարակային անձնուէր գործունէութիւնն, որուն ականատես եղած էր, և անոր հոգւոյն յաւիտենական հանգիստ, իսկ վշտաբեկ ծնողացն և ազգականներուն երկնային մխիթարութիւն մաղթեց։

Թաղիս քարոզիչ Գեր. Տ. Հմայեակ Ս. Եպիսկոպոս Դիմաքսեան՝ յանկապէս կանանց համար՝ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ ամսոյս 23 յառաջիկայ չորեքշաբթի առաւօտ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ։

Զայս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան ձեր այսօրեայ լրագրոյն մէջ հրատարակելնիդ խնդրելով

Թաղ. Խորհրդոյ Բերայի

Վ. Ատենադպիր Վ. Ատենապետ

Մ. Ա. ԿԻՒԼԼԱՊԵԱՆ Հ. Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Խնամակալութիւնս կ'փութայ ծանուցանել որ յառաջիկայ հինգշաբթի (24 ապրիլ) Թաղիս քարոզիչ Արժ. Տ. Եզնիկ Ծ. Վ. Գալփագճեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ ի հոգւոյ մխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան։ Կնքէ Խնամակալութեան

Ղալաթիա, 21 Ապր. 97. Ղալաթիոյ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կ'ծանուցանէ թէ անցեալ մարտ ամսոյ մէջ հետեւեալ նուիրատուութիւնք եղած են հաստատութեանս։ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Մկրտիչ Սրբազնագոյն Կաթողիկոս (200 րուպլի), 2514 ղուրուշ, Կեսարիոյ Առաջնորդ Տէրդատ Ծ. Վ. Պալեանի ջանիւք, տեղւոյն բարեսէր ազգայիններէ հանգանակեալ և Բիւզանդ էֆ. Քէչեանի ձեռամբ Հոգաբարձութեանս յանձնեալ երկու անգամով 1220, մի քանի բարեսէր անձինք՝ ձեռամբ Պատ. Տքդ. Ժ. Կրինի 1080, Պետրոս էֆ. Պալըգճեան՝ բնակեալ ի Զմիւռնիա, ձեռամբ Թահթապլունեան եղբարց (50 մէճիտ) 1000, Խոնճէֆքի բարեսէր ազգայինք՝ տեղւոյն Թաղ. Խորհրդին միջոցաւ՝ 1000, Պրուսայի Առաջն. Տեղապահ Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Արշարունիի ջանիւք տեղւոյն ազգայիններէն հանգանակեալ երկրորդ անգամ 823, Տիկին Կիւլիզար Ս. Տիլսիզեան՝ ննթակայ եղած հիւանդութենէն բժշկուելուն առթիւ 540, Կեսարիոյ Ագուէրայ գիւղի Հայոց երեւելիներէն 254, Օր. Բ. Ա. Մ. 95, Աֆիոն Գարահիսարցի երեք բարեսէր ազգայինք 80, Տիկ. Սրբուհի Մանուկեան 60, Ներսէս Քեօչէեան՝ բնակեալ յԱյ-Ստեֆանօ, ձեռամբ Բիւզանդ էֆ. Քէչեանի երկու անգամով 57 1/2, Կարնեցի երկու բարեսէր ազգայինք 54, Խաբիմն Բլըմճմիւեան 54, Սիմոն Սինանեան Աֆիոն Գարահիսարցի 54, Մագաւու Գաթեան 40, Միհրան Տէյիրմէնճեան 27, Նիսիմ Պէյզար 27, Գառնիկ Գարամաճեան 20, Գառնիկ Շահինեան Աֆիոն Գարահիսարցի 20, Տիկ. Եղիսաբէթ Մուրատեան Ատաբազարցի 20։ Գումար ինն հազար երեսուն և ինն ու կէս ղրշ. 9039 1/2։

Բարսեղ էֆ. Գ. Մանուկեան ի յիշատակ հանգուցեալ հօր իւրոյ մէհ. Ղազար էֆ. Մանուկեանի, նորա անուան տարեդարձին առթիւ՝ 10 պարկ բրինձ (791 քաշ), և 10 պարկ շաքար (645 քաշ), Լեւոն էֆ. Ֆնտգլեան 12 քաշ պանիր և 400 հաւկիթ, Լեւոն էֆ. Արսլանեան դեղավաճառ 5 քիլօ քօթօն սէմբըր և ֆէնիքէ, 5 քիլօ վազելին և 10 տուփ կազ իտօֆօրմէ, Եավրուեան Խազուլեան ընկ. 1 մնտուկ թէյ (3 3/4 քաշ), Տիկին Նեկտարինէ Գ. Մերկերեան 31 քաշ Թահին հելվա, Տիկ. Եղիսաբէթ Մուրատեան Ատաբազարցի 1 ծրար շապիկցու կտաւ, բարեսէր Տիկին մը 3 զոյգ գուլպայ, Զենոբ էֆ. Մաստիքճեան՝ ուսուցիչ Ս. Ռուփեանց վարժարանի ի Գարակէօմրիւք 100 հատ պարզ քերական, կաթնովաճառ Թադէոս աղա բնակեալ ի Գատըգիւղ 1 էգ հորթ, Տիկին Ազնիւ 1/2 քաշ ձէթ։

Ի դիմաց Հոգ. Ազգ. Հիւանդանոցի

Վ. Ատենադպիր Վ. Ատենապետ

Տ. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Գ. Խ. ԷՎՐԷՆՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Էտիրնէի նահանգին Մուրէֆթէ գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Մուլքիյէ վարժարանին նախկին շրջանաւարտ Զոհրապ Միհրան էֆ. (եղբայր փաստաբան Զոհրապ Գրիգոր էֆ.ի)։ Նոյն գայմագամութեան օգնական անուանեցաւ Կրինիւլիի միւտիր Ալի Եավեր էֆ.։

—Կ. Պոլսոյ կեդրոնին և Ս. զօրաբաժինին հրամատար Սատուէտտին փաշայի կնոջ Ա. կարգի Շէֆգաթ պատուանշան տրուեցաւ։

ՎԻՐԱՒՈՐՔ. — Վհհ. Սուլթանին կողմէ երեկ ևս յատուկ պաշտօնեայք հիւանդանոցներն երթալով վիրաւոր զինուորաց որպիսութիւնը հարցուցին։ Ամէն օր վիրաւոր զինուորաց տրուած կերակուրներն են՝ կաթ, ապուր, միս, բանջարեղէն, բիլավ, մահալլէպի, խօշափ։

Բ. ԴՈՒՌՆ.—Ելմտական նախարար Նազիֆ փաշա երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Նոյնպէս աւստրիական ու պարսկական դեսպանք երէկ տեսակցութիւն մը ունեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։

ԴԵՍՊԱՆՔ.— Ռուսական դեսպան Մ. Նէլիտով և Ֆրանսական դեսպան Մ. Քամպօն, ընտանեօք շաբաթ օրը Մեծ կղզի երթալով երկու օր հոն անցուցին և երէկ առաւօտ Բերա վերադարձան։ Իտալական ու սպանիական դեսպանները ալ վերին Վօսփոր գացին ի Պէօյիւք-Տէրէ և երէկ վերադարձան։

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Օսմ. Պանքային Գ. տնօրէն Մ. Վուլֆինկ երէկ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Բարիզ։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.— Ռուսական դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Զէրպաչէֆ երէկ Սեվաստաբոլէն մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

ԹՈՐՓԻԼԱՆԱՒ.— Փէլէնկի Տէրէ տօրփիլանաւն երէկ Դարդանէլէն գալով, Ոսկեղջիւր մտաւ և արքունի նաւարանին առջեւ խարսխեց։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Օսմ. Կայս. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Էտկար Վինսընդ և Փարոսներու վարչութեան տնօրէնն երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ՓՈԹՈՐԻԿ.— Անցեալ շաբթու Սեւ ծովու մէջ տիրող սաստիկ փոթորկին պատճառաւ շատ մը առագաստանաւեր փճացեր են։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄ.—Սրտամղուլ իրբեւ անհիմն կ'հերքէ եւրոպական լրագրաց այն լուրը թէ գեր-ծովակալ Ֆօն Հոֆէ փաշա Դարդանէլէն բերած ըլլայ պաշտօնագիր մը՝ ստորագրեալ օսմ. նաւերու հրամատարներէն։

Զի.—Ռուսական շոգենաւ մը երէկ Օտեսայէն մայրաքաղաքս բերաւ 54 ձի՝ օսմ. զինուորաց գործածութեան համար։

ԿՐԵՏԷ.—Գերման լրագիրք անպաշտօնական կ'գտնեն Կրետէի պաշարման արդի եղանակն և կ'առաջարկեն որ մէկ քանի կէտերու պաշարումն աւելի սաստիկ ըլլայ։

ՊԷՇԻՔԹԱՇԻ ոստիկանապետ Հաճի Հասան փաշա, ոստիկան-զինուորաց վաշտին հրամատար Մէհմէտ պէյ և նոյն վաշտին սպայք և այլք 7700 ղրշ. հանգանակեր են ի նպաստ Կրետէի իսլամ կարօտելոց։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքն երախտագիտական ուղերձ մը մատոյց ի Կայս. Պալատ՝ կայս. այն շնորհաց համար որ մինչ արժանի կ'ըլլան Յոյն հպատակները։

Կ. ՊՈԼԻՍ բնակող Հրեայք հանգանակութեան ձեռնարկեցին ի նպաստ Կրետէի իսլամ կարօտելոց։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ դեսպանատան Ա. Թարգման Մ. Մաքսիմով, որ մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ էր, ապաքինեցաւ։

ՊՈՒԼՂԱՐԱՑ Անհն. Էկզարքն երեկ անձամբ կատարեց ի Շիշլի կառուցանելի պուլկարական հիւանդանոցին հիմնարկէքը։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՔ. — Երէկ Վառնայէն երեսուն իսլամ գաղթականներ մայրաքաղաքս եկան։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան նախորդ զինուորական կցորդ Պ. տը Վիալար երէկ Բարիզ ուղեւորեցաւ, ուրկէ իր նոր պաշտօնատեղին պիտի երթայ։

ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Ճարտարապետ Դէտէքքի աղախինն՝ Էլէնի՝ իր տիրոջ Թէփէ-Պաշիի տունէն 300 ոսկւոյ արժողութեամբ զոհարեղէն և այլ ծանրագին նիւթեր գողնալով՝ տունէն խոյս տուեր է։ Սակայն ոստիկանութիւնն յաջողեր է ձերբակալել զայն գողօնաթաքոյց Գաթինայի հետ ի միասին։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Ապտուլլահ անուն Թուրք մը երէկ ժամ 8ին միջոցները Գալաթէօյի կամուրջէն անցնելու ատեն գետինն իյնալով յանկարծամահ եղաւ։

ԿԵՂԾ ԴՐԱՄ.—Մուտանիայի մէջ կեղծ դրամներ շրջաբերութեան հանուած ըլլալով, ելմտական նախարարութիւնն հրաման ղրկեց տեղական իշխանութեանց, որպէս զի դրամանենգներն յերեւան հանելու պէտք եղած օրինական միջոցներն ի գործ դնեն։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Մալաթիոյ կառավարչէն եկած հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ եօթանասնամեայ Թրքուհի մը, որ երկու տարիէ ի վեր կուրծքի հիւանդութեամբ կը տառապէր, ինքզինք կախելով՝ վերջ դրեր է իր կենաց։

ՏՈՔԹ. Ա. ԹԷՐԶԵԱՆ, որ այլ և այլ հիւանդանոցներու մէջ երկար ժամանակ պաշտօնավարելով անձնական փորձառութիւն մը ստացած է, այժմ հաստատուած է Սկիւտար Սելամսըզ թիւ 22 տունն, ուր բաց ի Գչ. և Շաբաթ օրերէ, ամէն օր հիւանդ ընդունելով կը դարմանէ ներքին և մանաւանդ կուրծքի հիւանդութիւններ. նաեւ կ'կատարէ վիրաբուժական գործողութիւններ նորագոյն մեթոտներով։ Գչ. օրերը կէս օրէն վերջ հիւանդք ձրի կ'խնամուին։ 14—2

ՏՈՔԹՈՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, [illegible] (ըստ տարիքի), [illegible] «Սկոռբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ Թմրեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ [illegible]։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը ճիշդ Զըլըւլըգճեանց դէմ)։

Գատըգիւղի յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը թիւ 1 Նոր բացուած Խրիստվէլի փողոց ամէն օր։

Ց. Գ. — Հաւասարելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժերու, ձմեռները կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին։

Տ

Պատիւ ունինք ծանուցանել Ձեզ թէ՝

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ, ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԵՍԱՅԵԱՆ

անուան ներքեւ կազմուած մեր ընկերութիւնն լուծած ենք.

ՄԱՆՈՒԿ ԷՖԷՆՏԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

յանձնառու է և արտօնեալ սոյն լուծեալ ընկերութեան պահանջքները գանձելու և պարտքերը վճարելու։

Հաճեցէք Տ... ընդունիլ մեր յարգանաց հաւաստիքն։ Մնամք

Գէորգ Յովակիմեան, Մնկ. Միքայէլեան

Գալուստ Միքայէլեան, Պօղոս Եսայեան

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

22 ԱՊՐԻԼ

Երեկ իրիկուն գոցուեցաւ	
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ո.	20 17
Ամենէն բարձր գին »	20 32
Ամենէն վար գին »	20 10
Օսմանիյէ »	— —
Ռումէլիի երկաթ. ֆր. գոց.	97 —
Ամենէն բարձր գին	99 50
Ամենէն վար գին	95 —
Ռէժի »	— —
Քրէտի ժէնէրալ օթթօմ. »	6 05
Օսմ. Ապահ. ընկեր. »	3 32
Թրամուէյ բաժնեթ. ղրշ.	6 80
» Ժուխանէս »	2 30
Սոս. Օթ. Շանժ է Վալ. Ա. Ո.	2 25
Թրամուէյ պարտաթ. ֆր.	495 —
Տէրքօսի ջուրի ընկ. »	330 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ »	455 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ մէկ օրուան Օ. Ո.	5 —
» ութ » » »	8 —
Ռում. երկ. մէկ » » »	— —
» » ութ » » »	— —

ԲԱՑՈՒՄ ԱՅՍ ԱՌԱՒՕՏ

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. Օ. Ո. ք. կ.	20 19
Ռումէլիի երկաթուղի ֆր.	97 25

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս ղրշ.	109 —
Փարիզ 3 » ֆր.	23 05
Ֆիօրին մանտա »	10 92 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց ղրշ.	87 13
Անգլիական ոսկի »	109 33
Բօլ Էմբէրիալ »	90 —
Մէճիտիյէ արծաթ »	108 10
Ռուպլի Թղթադրամ Օ. Ո.	8 62
Քըրըմից	51 10
Մէթալիք	97 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ, 3 ՄԱՅԻՍ

Ֆրանսական Ռանթ 3 % ֆր.	102 95
Օսմ. քօնս. Սէրի Դ. բաց. »	18 95
Օսմ. քօնս. Սէրի Դ. գոց. »	18 72
» » » Բ. »	34 —
» » » Գ. »	19 15
Օսմանիյէ »	— —
Ռումէլիի երկաթուղի »	99 —
Օսմ. Բրիօրիթէ »	— —
Մաքսատուրք »	445 —
Օսմ. Ռէժի »	307 50
Օսմ. Կայս. Պանքա »	519 50
Քրէտի Լիոնէ »	758 —
Սուէզի բաժնեթուղթ »	3242 —
Իտալական Ռանթ »	91 65
Չէք Լոնտոնի վրայ »	25 105
Դրամագլուխ »	2 —

ՊԵՐԼԻՆ, 3 ՄԱՅԻՍ

Օսմ. փոխառութիւն 1888 մարք	89 —
Ռումէլիի երկաթուղի »	104 20
Անատ. երկ. պարտաթղթ. »	84 60
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս. »	20 305

ՎԻԵՆՆԱ, 3 ՄԱՅԻՍ

Փոխան. Լոնտոնի վրայ Ֆիօր.	119 95
Ռումէլիի երկաթուղի »	52 50
Օսմ. Ռէժի »	149 —

ԼՈՆՏՈՆ, 3 ՄԱՅԻՍ

Անգլ. քօնսօլիտէ Ա. Ո.	112 63
Օսմ. » Սէրի Ա. »	66 —
» » » Բ. »	33 63
» » » Գ. »	19 12
Դ.) բաց. »	18 75
) գոց. »	18 63
Փոխառութիւն Գաասպա »	77 50
» Օսմ. 3 1/2 % »	96 —
Օսմ. Կայս. Պանքա »	10 63
Այտընի երկաթուղի »	11 63
Եգիպտական Միացեալ Գ. կ.	105 —
Հելլենական 5 % »	22 —
Մօնօբօլ հելլենական 4 % »	22 —
Ռանթ » 4 % »	18 50
Ռուսական 3 1/2 % 1891 »	— —
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888 »	95 37
» Նոր » 6 % 1892 »	96 —
Փոխան. Փարիզի վրայ »	25 26 1/4
Դրամագլուխ »	2 1/8

ԿԵԱՆՔ ՏԷՐ ՅԻՍՈՒՍԻ. Ըստ չորից Աւետարանաց. Պատկերազարդ. Գրեց Գ. Պողոսարեան։ — Հասկնալի աշխարհաբարով մը տաղաչափուած այս մատենիկն, որ կը պարզէ Յիսուսի կեանքն Աւետարանի ոգիին համաձայն, իր բարոյալից յօրինուածով ամէնէն մաքուր հաճոյքը կը պատճառէ ընթերցողին և իբր այդ՝ ջերմապէս կը յանձնարարուի ամէն կարգի անհատի։

ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ. Տօքթ. Ա. Ե. Մէյլ. Ազատ Թարգմ. ի գաղիերէնէ. Գ. Պողոսարեան. — Նորածին մանկութեան նուիրուած ողջապահիկ կանոններու խտացում մ'է գրքոյկս, որ իր սկիզբն ունի ձեռնհաս բժշկի մը փայլուն վկայութիւնը շահեկան պարունակութեանն համար, ուր ի մէջ այլոց ըսուած է. «Անփորձ մայրիկի մը և անուս դայեակի մը համար անդուգական ընկեր մը, անհամեմատելի օգնական մը պիտի ըլլայ աս հատորիկն, իսկ, բժիշկ և կամ կարող դայեակ չգտնուած տեղերուն համար՝ փրկող ձեռք մը պարզապէս»։ Գին գեղչեալ 2 ղչ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ. Արեւելեան Որբանոցին 1897 Թուականին Քրիստոսի, Յօրինեց Գ. Պողոսարեան. — Բաց ի համառօտ պարզ օրացոյցէ՝ կը պարունակէ ընդարձակ յաւելուած մը, ուր խառն դրուած են օգտակար գիտելիքներ, զբօսուցիչ հատուածներ, ոտանաւորներ, առածներ ևն, ևն, և հակառակ այս ճոխ պարունակութեան կը ծախուի խիստ դիւրամատչելի գնով 50 փարա։ Այս երեք գործերու վաճառման հասոյթը Պրուսայի Արեւելեան Որբանոցին յատկացուած է։ Գիտութեան այդ յարկին, ուր վերջին տնտեսական տագնապին պատճառաւ որբացած մանուկներ ևս ընդունուած են, արժանի է հանրային քաջալերութեան։ Կեդրոնատեղին է Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար թիւ 20, Պալենց գրատունն։ 12—3

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Էպնիյէ անպարը իչուն պըլընաճագ օթուզ պիր գալէմ Թիմար էտէվաթըրըն միւնագասասընա պաշլանըլաճաղընտան խըրիտար Թալիպ օլանլարըն ճումանըն զայրը կիւնլերտէ վէ մախսուսիյէ միւտիր բիրինճիսինին գարարը գաթիյի տախի նիսանըն 26 ընճը ճումա իրթէսի կիւնի վիրկլէճէկլինտէն անըն տախի իխթասընը արզու իտէնլէրին էնճիւմէն մեզքիւրատէ Խազինէի Խասսայի Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

21 Նիսան 303 3—1

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԸ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 · ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 12,433,000
ՀԱՍՈՅԹ 1895 ՏԱՐԻՈՑ 3,161,300

ՆՈՐԹԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 · ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4,671,100
ՀԱՍՈՅԹ 1894 ՏԱՐԻՈՑ 1,245,300

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ՛Չոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրօղաց կրնան վստահաբար ըլլանք ներկայացնել. նաև երբ ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուած վնասուն 20,000,000 Անգլ. Ոսկին և՛ անյնէ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 5,000,000 · ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 100,000

Ընկերութիւնը կ՚ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 կր. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվըրբուլէ և Օտեսայէն Դրէ–Բանաւոր չոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքդորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ատմէնեան	10500	Լէհիրէհլըն	3500
Քէսդրիան	10500	Քրըժիրն	3000
Լանքաշդրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Փոլըմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ծօրճիան	8000	Անատոլըզիան	2500
Պոսդոնիան	8000	Ալճազիրըն	2500
Ֆիրճինիան	8000	Լէպանիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինչօ	900
Վավօնիան	3700	Օրօրղօ	800
Ֆլումինիան	3700	Լիսպօն	800
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգը զրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1 Ղալաթիա

ՔԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվըրբուլ և Արեւելք Դրէ–ամսօրէ երթեւեկող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Սամարիա	3574
Էթրուրիա	7718	Մարաթոն	2403
Սերվիա	7391	Ադլաս	2393
Աուրանիա	7268	Սարակոսա	2166
Բավօնիա	5587	Թարիֆա	2246
Սէֆալօնիա	5517	Բալմիրա	2144
Կալլիա	4809	Թրինիտատ	1899
Սայթիա	4557	Մօրօգգօ	1855
Ալէբբօ	2143	Պրիթիշ Քուին	735
Քէտար	1876	Քարինթիա	5598
Շէրպուր	1614	Սիլվանիա	5598
Գաղալոնիա	4845	Քամբանիա	12950
Պոթնիա	4531	Լուքանիա	12950

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈՒԻ գործակատար
Ալիքսիատիս խան, Թիւ 4 Ղալաթիա

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ
ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Ֆրանք	14,500,000
Պահեստի դրամ	»	21,173,000
Տարեկան հասոյթ	»	44,820,000

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ՚ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակարաններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ, խիստ չափաւոր սակարգներով։
Լիազօր Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս Պահչէ-Գաբու, Անանիաստիս խան, 12, 13, 14

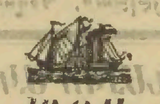

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվըրբուլ և Միջերկրականի Դրէ–Բանաւոր չոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ամասիս	3500	Թիպս	2500
Կամպէս	3500	Մարէօթիս	2500
Մէնիս	3500	Նէգրիս	2500
Անիւպիս	3000	Բերա	2250
Ապօր	3000	Օսիրիս	2250
Անօբիւս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3550	Կասքօնի	1500
Ֆարօս	2750	Կիէն	1500

Էնիոսթէյ շոգենաւը, նպաստաւոր Թօմաս, Լիվըրբուլէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
34, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ

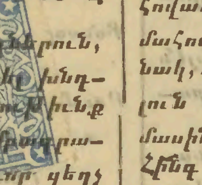

Գործ փնտռող երիտասարդներուն, կամ նոր գործ մը ձեռնարկելու ինդրողներուն, յատուկ գիտութիւնք կը տրուին Բիւզանդիոնի ծանուցումներ սեան մէջ։ Ու միայն մարդիկ վերը մ՚ըրած ենք այսպիսի ծանուցումներու գնոյն վրայ, այլ և առաջարկութիւններուն պատասխանները ընդունելու և հաղորդելու միջոցները կ՚ընծայենք։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԱԳՈՒՄԱՐ

970,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Ե՚ՒՐՈՊԱ

Փարիզ, 16, Պուլվառ տէ՛Իթալիէն 1, 3 էր Լը Բէլթիէ փողոց ու փոխան ճիւղերն ալ
1845 հիմնուեր է վեր
Ապահովագրութեան գումար ֆն. 1,219,000,000
1896 է թուականէ
Ապահովագրեալներու վճ. 96,000,000
Հասոյթ 203,000,000
Նոր ապահովագրութիւնք 630,000,000
Ապահովագրուողներուն փոխ տրուած 15,000,000
1897 յունուար 1
Ստացուած և անշարժ կալուածք յ՚Եւրոպա 43,000,000
Յաւելեալ դրամագլուխ 138,000,000
Արդիւնաբերական ապահովագրութիւնք 4,285,000,000

Տէրեկրական տպահովագիր

Շահաբաժիններու բարդմամբ և ապահովեալներու վերադարձմամբ ի դէպ մահու։ Պայմանագրութեան նոր եղանակ, սկսեալ Առաջին տարւոյն լրումէն պէս։ ԱՌԱՆՑ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄԻ ի մասին բնակութեան և ուղեւորութեան։ Հինգ տարի ետքը ՆԻՐԱՒՈՒՆՔ տալով Ընկերութեան փոխատութիւններու որոց գումարը նշանակուած է ապահովագրին մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ Տնօրէնութեան է Թուրքիոյ
Ճ. ՈՒ. ՀՕՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Վօյվօտա փողոց, Վիթալիս խան Ղալաթիա

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

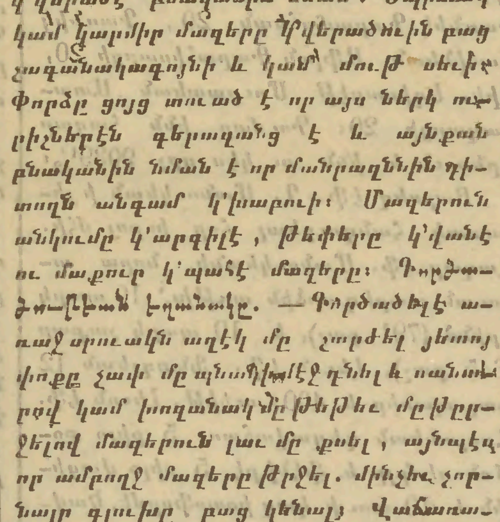

Նոր գիւտ մը, որ կ՚րաղկանայ արմատներու նիւթէ ու խոտերէ, մազերու գոյնը սեւ կամ շագանակագոյն կ՚վերածէ բնականին նման։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերը՝ կ՚վերածուին բաց շագանակագոյնի և կամ մուգ սեւի։ Փորձը ցոյց տուած է որ այս ներկ ուրիշներէն գերազանց է և այնքան բնականին նման է որ մանրադիտին դիտողն անգամ կ՚խաբուի։ Մազերուն անկումը կ՚արգիլէ, թեփերը կ՚վանէ ու մաքուր կ՚պահէ մազերը։ Գործածութեան եղանակը. — Գործածելէ առաջ սրուակին աղէկ մը շարժել յետոյ փոքր չափ մը սպունգի մէջ դնել և սանտրով կամ խոզանակի մը թեթեւ մը թրջելով մազերուն լաւ մը քսել, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջէ. մինչև չորնալը գլուխը բաց կենալ։ Վաճառատեղին է Թուրքիոյ մէջ իր միակ գործակալին Խօսոճ Գարուանայի. անգլ. ընդհ. մթերանոց՝ 95–97 Ղալաթիա, Նիւքաէլ-գալըրըրդ, Վօյվօտա, Կալաթա-Շիչլի Թրամվէյներու կայարանին մօտ։

ՊՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ

Հազի, հարբուխի, շուանչի նեղութեան, շնչարգելութեան դէմ, ևլն.

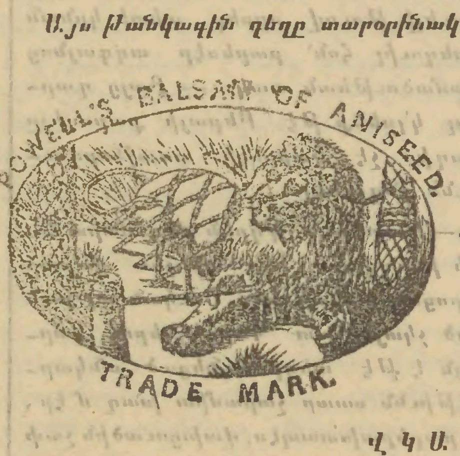

Այս Թմնկագին դեղը տարօրինակ յատկութիւն ունի անմիջապէս սփոփելու հարբուխը, հազը, կոկորդի ցաւը, դժուարաշնչութիւնն, ևլն։ Իր ազդեցութիւնը կ՚ընէ կարծրացած մաղասը կակուղցնելով և արտաքսումը դիւրացնելով։ Կոկորդի անհանգոյ խուխաումներով ցիշերը ցերեկ հազցող և հանգիստը կորսնցնող անձինք կը հանգստանան և մէկ շիշը բաւ է հիւանդութիւնը բուժելու։ Այս անման դեղ հրաշքներ կը գործէ չնչարգելութեան, հինցած հազի, էնֆիւէնցայի և ուրիշ պարագաներու մէջ։

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

Ստորագրեալս, Թուրքուաշ Հագոբ էֆ., բնակեալ Տօլմա-Պահչէ, Թիւ 25, կը վկայեմ որ 40 տարիէ ի վեր չնչարգելութենէ տառապելով համբաւաւոր բժիշկներուն դիմեցի եւ շատ սռամ վատնեցի, բայց օգուտ չտեսայ. հիւանդութիւնն օրէ օր սաստկացաւ։ Ինչ ընելիքս չէի գիտեր, երբ բարեկամներ խորհուրդ տուին որ դիմեմ Կալաթիա, Վօյվօտայի պահակծնոցին քով, Թիւ 95–97, Պ. Էտ. Բարուանայի անգլ. վաճառատունը։ Հոն ծախուած «ՊՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ»ը գործածեցի եւ 3 ամսէն կատարելապէս բժշկուեցայ։ Եւ զայս հրատարակելը մարդասիրական պարտք կը համարիմ։ Կ. Պոլիս, 4 ապր. 92։ Ստորգ. ՅԱԿՈԲ ՀԱԳՈԲ

Ընդհ. Մթերանոց Խօսոճ Բարուանայի անգլ. վաճառատունը Կալաթիա, Վօյվօտա փողոց Թ. 95–97։ Կը գտնուին նաեւ բոլոր դեղագործներն և դեղավաճառաց քով։

Հ. ԵՒ Ա. ՍԷԹԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՅԱՄԻՆ 1878. ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ

Թօփաճըր խան Սուլթան-Համամ, աղբիւրին մօտ Թիւ 4 Սէրվիչէն տպարանին կից Կ. Պոլիս

Այրումարդի և նորաձեւութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներ

ՊՈՒՏՆԵՐ — Պարզ և Մետաքսի վրայ, բանուած ամէն լայնքով. մանուկներու օժիտի համար ճոխ տեսակներ, Վօլաններ Եկեղեցիներու համար։ — ՏԱՆԹԷԼԱ. — Վալանսիէնի, Գիպիւր, Թիւլ, Բէզօրիւր, Շանթիյեի, Պոըթօն, Իռլանտէզ ամէն տեսակ, Մետաքսէ Քթանէ և Բուրդէ։ — ԲԱՍՄԱՆԹԸՐԻ. — Պունճութով և առանց Պոզնձուքի Մէկապքսեալ և ոսկեզօծ զանազան տեսակներ, Մօթիֆ, Կանոնիթիէ, Սէնթիւր, Մառապու, փետուր ևայլն։ ԳՈՐՏԷԼԱ. — Կրօն, Մուարէ, Սաթէն, Ֆանթէզի, Շանժան, Թաչչեայ ամէն տեսակներ ամէն լայնքով։ — ԳՐԵՓ ԵՒ ԿԱԶ. — Գուէր տը Շին, Գուէր Անկլէ, Գուէբլիս, Կազ, Կուրնատին, պարէժ բուրդ և մետաքս, Թաւալթան, Մուսլին ևայլն։ — ՑԱՐԵՕՑԼ. — Ամէն տեսակ Թանթէլայէ, Ֆաքէօլ Ֆիշիւ, Շարբ, Անտալուզ, Գիւպարի վէլօ, Թիւլ վաքագոյր բանուած և Տանթէլայէ, ծոպրով և պատրաստ չինուած Ֆիչիւներ։ — ՃԵՌՆՈՑ. — Կաշիէ, Մետաքսէ և Քթանէ։ — ՔՈՐՍԷ. — Գաղղիական ընտիր և ճեւաւոր, պարզ, Բըլուշով և մետաքսէ։ — ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՔՕՂԵՐ. — Կենոնջքի համար տըլէ հագուստ և գլխարկ։ — ԲՈԴԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ. — Շալ Ֆիշիւ ևայլն։ — Շալեր. — Շալ Գաւառներու համար, ծաղիկով նաեւ Ֆիշիւ Շալ Էքօսէ, ամէն նեռութեամբ։

Ամենքն ալ առաջնակարգ գործարաններէն բերուած։ Ճաշակաւոր և հարուստ զանազանութիւն։ ՈՐՈՇ ԳԻՆԵՐ և աժանութիւն. Մեծաքանակ և Փոքրաքանակ վաճառումներ։

(33)

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿՕՓԷ

ՅԱՆՑԱՒՈՐԸ

Սակայն անօրէնն որ կ՚զգար թէ պատիւը վտանգուած էր և ապուշ մը չէր, իր գարեջրատան նախկին ընկերներէն մի քանին գնաց տեսաւ, և ինքզինք անուանել տուաւ ուրիշ պաշտօնի մը, անշուշտ աւելի լաւ վճարուած, Հնդկաչինու մէջ, Նախանձոտ աչքերէ հեռի։ Եւ սակայն քիչ ժամանակ վերջը մեռաւ հոն, երբեք դոհ իր թողածին։

Ինչ որ ալ ըլլար, Գաղուծն անյաջող վիճակի մէջ էր։ Ցանձերում պէս կը մեռնէին հոն։ Հունձքը շատ աննշան էր, և համբաւաւոր արուեստանոցներէն հանդակներ միայն կ՚ելնէին։ Արտասովոր բան. Երեսփ. ժողովոյ մէջ, Նախարարութեան մէջ, Յանձնաժողովներու կանաչ սեղաններուն շուրջը մտատանջութիւն զգացին։ «Բոլոր չարիքն, — ըստ մեծ-աղաներէնմին, -տնօրէնութեան բացակայութենէն առաջ կուգայ. երկաթեայ ձեռք մը պէտք է հոն։»

Իմ մասիս, դեռ չեմ տեսած երկաթեայ ձեռք մը, եթէ ոչ այն ձեռքերն որք երբեմն նշանակ կը ծառայեն ձեռնոցավաճառներուն խանութներուն վրայ, թող որ անոնք ալ կարմիր ներկուած թիթեղով շինուած են. բայց յօրմէ հետէ չափահաս եղած եմ, միշտ կը լսեմ թէ ամենափոքր արգելքի մ՚առջեւ երկաթեայ ձեռք մը կը պահանջուի, հանրային կամ մասնաւոր ամէն գործերու համար։ Ու հանրապետութիւնն և ո՛չ ալ ազատական սկզբունքները մտիկ կ՚ընեն։ Երկաթեայ ձեռք մը, ուժեղ գաստակով մարդ մը պէտք է, ամէն ինչ անոր մէջն է։

Ուստի անկման վիճակի հասած այս գաղութին մէջ բարեկարգութիւն ու բարգաւաճում ներմուծելու համար, այս ուժեղ գաստակով մարդը փնտռեցին եւ գրեթէ անմիջապէս գտան։ Մինչև իսկ պաշտօնը ձեռք բերաւ առանց գրեթէ պաշտպանուելու։ Առ առաւելն տասնեւչորս երեսփոխաններու և ութ ծերակուտականներու յանձնարարութեան պէտք ունեցաւ, առանց ի հաշիւ առնելու բարեբաղդ զուգադիպութիւն մը, որով նախարարի մը սիրուհւոյն գոնապանին քեռայրը կը գտնուէր։

Բայլու (կոչիճ) Հարիւրապետն, որ իր անուան տեսակէն բան մը ունէր սրտի տեղ, Աֆրիկէի մէջ քանի եւ հինգ տարի ուղղամտութեամբ ծառայելէ յետոյ հանգստեան թոշակի իրաւունք ստացած էր։ Իր աբեղն ոչ մէկ ճակատամարտի վրայ թափած էր. բայց, ամենափոքր յանցանքի մը համար, փոքր տղայ մը գետնափոր շտեմարան մը ղրկելու կամ տօթակէզ արեւուն տակ, կացակարպի վրայ դնելու մասին վարպետ էր։ Այսնախկին դերմավաճառն, որ զինուորական ուսանոցներ կը կրէր, բաղձացեալ երկաթ ձեռքն ունէր, զոր անյապաղ և սաստկապար ծանրացուց փոքրիկ մշակներուն վրայ։ Իր նախորդն, երբեմն խաղաղասէր մակարդածխմոյն, մէկ խօսքով, բաւական բարեհամբոյր հոգի մ՚էր։ Այս վարչական պատառարհն ամէն ինչ երեսի վրայ կը թողուր, միայն հոգ կը տանէր իր թոշակն ստանալու և ասկէ անկէ ալ փոքրիկ պարգեւ մը, և ճաչ ընդ մէջ բան մը չընելու։ Բայլու Հարիւրապետն աչառկու հանդիսացաւ, վասն զի պարտականութեան մարդ մ՚էր, Հոն դրած էին զինքն, որպէս զի պզգուութիւն ցոյց տայ և կ՚ուզէր որ վարչութիւնն իր դրամին փոխարէն ազդուութիւն վայելէ։ Ամենաթեթեւ կանոնազանցութեան մը համար, խղճմտութեամբ կը պատժէր տղայ մը կարգապահական սենեկին դատապարտելով, և կը կարծէր թէ անաչառութիւն ցոյց կուտար, երբ չարաչար կը գործածէր բանտն ու զսպողական քօթանակը։

Այս անբան անասունն, որ տեսակ մը պատուաւոր մարդ էր, իր հրամանին տակ ունէր երեսունի չափ անպիտան ստորակարգեալներ, որոց նկատմամբ եւս շատ խիստ ու միանգամայն շատ անհերող կը հանդիսանար։ Գաղութին չահմարանէն գողցուած մնկներ գետնախնձորի մը համար, Բայլու հարիւրապետը բոլոր հսկողները նեղը խօթեց, բայց երբ անոնցմէ մին, կիրք եղած պահուն, կիսով չափ կը մեռցներ տղայ մը, հարիւրապետն աչքը կը գոցեր, ա՛յնքան խորունկ էր անոր սրտին մէջ իշխանութիւնն յարգել տալու սկզբունքն։

Անշուշտ, Գաղութին դեռատի թշուառները դիւրաւ կառավարելի տղաքներէ չէին։ Զարտուղութ ժառանգականութեան մը կամ սոսկալի դաստիարակութեան մը զոհ, մեծ մասամբ մոլի և ըմբոստ էին։ Հաստատ կարգապահութեամբ մը միայն կարելի էր անոնցմէ բան մը ձեռք բերել։ Սակայն և այնպէս, արգարութեան զգացումը դոյութիւն ունէր անոնց անխնյան հոգիներուն մէջ և նախանց վարժուած ըլլալով, ամէնէն խիստ պատիժներուն կը համակերպէին։ Բայց քըմահաճ իշխանութիւնն ու բռնակալութիւնն ատելի էին այս փոքրիկ ըմբոստներուն։ Արդ, Հսկողներն անհրկրայ ըլլալով որ միշտ պաշտպանութիւն և հաւանութիւն պիտի գտնէին տնօրէնին կողմէ, առանց պատճառի և անիրաւաբար թեւամբ կը բաղմապատկէին և կը ծանրացնէին բոլոր պատիժներն, և դժբախտ տղայոց կեանքն — արդէն այնքան ցաւալի, — անհանդուրժելի կը դառնար։

Արդար ըլլանք։ Ո՞ւսկից կ՚րնտրէն, ո՞ւսկից կրնան ընտրել զանոնք որոց կը յանձնուի լքեալ մանկութիւնն. — Ընկերային դասակարգերէն ցուցը ձգուածներուն մէջէն։ Նախկինքնոթապան, այնքան բթամիտ որ չէր կրնար նամակ ցրուել կամ երկաթուղայ . տոմսերը կնքադրոշմել, բանտապան մը կ՚ընեն՝ յանձնին որոյ յաճախ կը զարթնու դաժան մը։ Բայց ի՜նչպէս գտնել լաւագոյնն։ Իմացականութեամբ և սրտով գերազանցապէս օժտեալ մարդ մը հազիւ կը բաւէր ապականեալ մանկան վրայ հսկելու և զայն ուղղելու մ՚այ արդէն դժուարին ու փափուկ գործին։ Դաստիարակն իր խօսքը լսելի ընելու, հնազանդութիւն ազդելու, ինքզինք սիրելի ընծայելու համար ո՜րպիսի անսխալ սրդապատութեամբ, ո՜րքան անսպառ համբերութեամբ և ո՜րպիսի արդարասիրութեամբ և բարեսրտութեամբ օժտուած ըլլալու է անդադար։ Սուրբ մը, այո՛ սուրբ մը, վսեմ բարեգործութեամբ վառուած, հազիւ պիտի բաւէր այս գործին։ Վինսոն տը Բօլներ պէտք են, մեր ունեցածը լոկ թիապարտներու պահապաններ են։

(Շարունակելի)

Թարգմանեց Բ. Մ. ՓՕՇԱՃԵԱՆ